

PROSVETNI DELAVEC

GLASILO SINDIKATA PROSVETNIH DELAVCEV SLOVENIJE

Štev. 15-16

Ljubljana, 1. novembra 1951.

Leto II.

Drugi kongres Zveze sindikatov Jugoslavije

Od 6. do 8. oktobra 1951 je bil v Zagrebu II. kongres Zveze sindikatov Jugoslavije, na katerem je prisostvovalo nad tisoč izvoljenih delegatov. Razen predstavnikov naših organizacij, so se udeležili kongresa vidni predstavniki mnogih tujih narodnih in mednarodnih sindikalnih ter delavskih organizacij iz Anglije, Škotske, Zapadne Nemčije, Belgije, Holandije, Švice, Izraela, Norveške in Trsta.

Kongres je razpravljal o delu Centralnega odbora ZSJ med II. in III. kongresom, o družbeno ekonomskih spremembah v državi in nalogah sindikalnih organizacij ter o vzgojnem in kulturnem delu sindikatov v zvezi s politično gospodarskimi izpremembami. Kongres je pozdravil v imenu CK KPJ minister Boris Kidrič, ki je obrazložil načelo

gospodarske politike v današnjem času. Tretji dan je ob nepopisnem navdušenju obiskal kongres maršal Tito.

Tretji dan kongresa je bil sprejet novi statut Zveze sindikatov Jugoslavije, razrešen je bil zvezni Centralni odbor in izvoljen Centralni svet s tov. Djurom Salajem na čelu. Kongres je izvršil svojo nalogo, ker je analiziral delo sindikatov in pokazal njihovo novo družbeno vlogo ter utrdil in razširil s tem tudi naš mednarodni ugled.

Ko objavljamo v »Prosvetnem delavcu« kongresni proglas in resolucijo o neposrednih nalogah ZSJ, obveščamo vsa društva prosvetnih delavcev in njih člane, da bo založba Delavske enotnosti izdala celotno kongresno gradivo v posebni brošuri.

Proglas II. kongresa ZSJ

delavskemu razredu in vsem sindikalnim organizacijam

V naši državi se pripravljajo pomembne spremembe na področju ekonomskega in gospodarskega sistema.

Novi planski, finančni in plačni sistem predstavljajo nujne ukrepe pri ustvarjanju svobodnih skupnosti delovnih ljudi, na poti zagotovitve materialne podlage delavskega samoupravljanja. To bo nedvomno doprineslo še k večjemu razvoju samoiniciative v delovnih kolektivih, k večjemu zanimanju delavcev in uslužbencev za uspehe, dosežene v proizvodnji, povečati sodelovanje vseh delovnih ljudi pri določanju smernic gospodarske politike države, pri razdelitvi akumulacije, pri postavljanju družbenih in samostojnih planov, pri določanju splošnih gospodarskih nalog in delovnih pogojev na vsakem posameznem delovnem mestu.

Novi plačni sistem omogoča, da se plače pravilneje določajo po stvarnih sposobnostih in prizadevanju vsakega delovnega človeka, omogoča delavskim upravnim organom samostojnost pri določanju plač in razdelitvi viška dela. Ker ne bo višina plače v gospodarstvu odvisna samo od posameznih delovnih uspehov, temveč od proizvodnih uspehov celotnih delovnih kolektivov, bo novi plačni sistem še več doprinesel k strnjenju vrst in utrjevanju moralno politične enotnosti našega delavskega razreda.

Drugi kongres Zveze sindikatov Jugoslavije pozdravlja nove ekonomske ukrepe, nov planski, finančni in plačni sistem, ker vidi v njihovi osnovni načeli dosledno razvijanje socialistične demokracije in krepitve sodelovanja neposrednih proizvajalcev v upravljanju z gospodarstvom.

Drugi kongres Zveze sindikatov poziva delavski razred naše države, da odločno uresničuje nove ekonomske ukrepe, da prevzame upravlja-

nje podjetij in gospodarstva v celoti še popolneje v svoje roke, da bi samoupravljanje neposrednih proizvajalcev rodilo nove sadove in še bolj vsestransko iniciativo delovnih množic v borbi za napredek gospodarstva in za ustvarjanje bogatih materialnih dobrin. Delavski razred naše države je v celoti zainteresiran za uspešno izvajanje novega planskega, finančnega in plačnega sistema, kakor je tudi v celoti odgovoren za njihovo uresničenje.

Drugi kongres poziva vse sindikalne organizacije, da v interesu izvajanja novih gospodarskih ukrepov, nadaljnega gospodarskega razvoja naše države in dviga življenjskega standarda, predvsem izvršijo naslednje naloge:

1. Da s sistematičnim, političnim in propagandnim delom tolmačijo osnovna načela novih gospodarskih ukrepov, bistvo gospodarskega in plačnega sistema, razvijajo zavest skupnosti in enotnosti našega gospodarstva ter da usposablja delovne ljudi naše države, da zavzamejo čim bolj vsestransko sodelovanje v izvajanju plačnega sistema.

2. Sindikalni organi in sindikalne organizacije naj posebno vplivajo na pravilno določanje plačnih fondov, delovnih mest in plač ter da skupaj z delavskimi upravnimi organi izdelajo pravilnike o plačah, katerih vloga je v izvajanju novega plačnega sistema izredno velike važnosti.

3. Sindikalne organizacije naj nudijo svojo pomoč delavskim upravnim organom v uresničevanju in preseganju planskih nalog, ker bo od uspešnega dela in poslovanja podjetja v bodoče odvisno tudi ostvarjanje plač in njihovo večanje.

Naj skupni napor vseh delavcev in uslužbencev pri izpolnjevanju teh nalog rodijo bogate sadove v korist naše socialistične skupnosti in v korist vseh delovnih ljudi naše države.

Resolucija o neposrednih nalogah ZSJ

Osnovne naloge Zveze sindikatov Jugoslavije izhajajo iz vloge sindikatov v sedanjem obdobju velikih revolucionarnih sprememb v družbeno-ekonomskem življenju naše države, ki so usmerjene v nadaljnji razvoj socialistične demokracije, razširjenju sodelovanja neposrednih proizvajalcev na vseh področjih gospodarskega, državnega, kulturnega in družbenega življenja.

I.

Za napredek gospodarstva naše socialistične države in nadaljnega razvoja samoupravljanja delovnih ljudi so dolžne sindikalne organizacije vsestransko razvijati svojo dejavnost:

Da z dajanjem pomoči delavskim svetom in upravnim odborom podjetij doprinesejo uspešnemu vodenju podjetja, izpolnjevanju gospodarskih nalog in zavestni ter prostovoljni gospodarski aktivizaciji delovnih ljudi; vzdrževati neprestano trdne stike med delavskimi upravnimi organi celotnih kolektivov in sindikalnih organizacij.

Da razvijajo mnogo širšo in raznovrstno ekonomsko izobraževanje, da posvečajo večjo pozornost tolmačenju osnovnih vprašanj politične ekonomije, načela socialističnega gospodarstva, tekočih problemov naše gospodarske izgradnje in organizacijsko-gospodarskih načel in predpisov, z izdajanjem publiciranjem potrebnega materiala za ekonomsko

izobraževanje — usposabljanjem neposrednih proizvajalcev za uspešno reševanje ekonomskih in komercialno-finančnih vprašanj podjetja.

Da zagotovijo množično sodelovanje delavcev in uslužbencev pri izdelavi družbenih in samostojnih planov, pri razdelitvi akumulacije in zgraditvi plačnega sistema.

Da z okrepljenimi naporji za izpolnjevanje kapitalne izgradnje za razvoj gradbene dejavnosti na ključnih objektih, za izdelavo potrebne opreme v podjetjih strojegradnje, za vsestransko strokovno usposabljanje delavcev in uslužbencev proti planski nedisciplini, kakor tudi za notranjo konsolidacijo našega celotnega gospodarstva, z iskanjem novih oblik socialističnega tekmovanja v skladu z novimi ekonomskimi ukrepi, razvijajo, negujejo in vzdržujejo iniciativo za čim širše vrste delavcev in uslužbencev, z dvigom individualnih uspehov v socialistični izgradnji.

Da s političnim in vzgojnim delom pobijajo pojave partikularizma, kakor v okviru posameznih kolektivov, tako tudi v okviru posameznih gospodarskih panog, in pri tem razvijajo v množicah zavest o skupnih interesih in enotnosti našega celotnega socialističnega gospodarstva.

II.

V novih pogojih naj sindikati posebno posvečajo delo pri prosvetljevanju, vzgajanju in kulturnem dvigovanju delavcev, ker je to zelo važna

pot za uposabljanje delavskega razreda za upravljanje, za njegovo vsestransko sodelovanje v državnem, gospodarskem, kulturnem in družbenem življenju države.

1. Predvsem okrepiti prosvetno dejavnost — z energično borbo pri odpravljanju nepismenosti, uresničevanju sistema splošne izobrazbe delavcev in uslužbencev, z razširjanjem šolske mreže za splošno izobrazbo delavcev, posebno pa z organiziranjem širokega in raznovrstnega dela pri prosvetljevanju delavskega razreda, prvenstveno pri zaostalih slojih delavcev iz vasi.

2. Posvetiti posebno pozornost tolmačenju socialističnega razvoja naše države in sodobnih dogajanj v svetu, z vzgojo množic v duhu obrambe in neodvisnosti naše socialistične domovine, mednarodne proletarske solidarnosti in borbe proti agresiji, za mir na svetu.

3. Razvijati sindikalni tisk in stremeti za tem, da se uvedejo še nekateri časopisi večjih in številnejših sindikatov.

4. V kulturnoumetniškem delu še naprej težiti, da se dvigne kvaliteta dela, poveča število članstva in umetniških društev ter skupin: v prvi plan postaviti borbo za odpravljanje enoličnosti v umetniškem delu in za raznovrstne programe ter nove oblike umetniškega dela.

5. Za dvig zdravstvenega stanja in fizičnih sposobnosti delovnih ljudi si nadalje prizadevati za množičnost športnih in fizikalnih organizacij za pritegovanje čim večjega števila delavcev in uslužbencev v fizikalno gibanje.

6. Istočasno posvetiti največjo pozornost organizacijam ljudske tehnike, jim pomagati med delavci in uslužbenci popularizirati vlogo ljudske tehnike pri dvigu tehnične kulture delovnih ljudi in pri krepitvi obrambne sposobnosti naše države.

7. Izjemno vlogo kakor za politično tako tudi za moralno utrjevanje delovnih kolektivov ima razvijanje kulturnozabavnega in družbenega življenja v delovnih kolektivih v glavnem potom organiziranja prireditelj, družbenih večerov, športnega življenja, izletov in podobno. Glede na to imajo sindikalne organizacije posebno dolžnost razvijati družbeno in kulturnozabavno življenje v oddaljenih delovnih kolektivih, rudnikih, gradbiščih, gozdnih manipulacijah, kmetijskih posestvih itd.

8. V zvezi z vse samostojnejšim izkoriščanjem materialnih sredstev in ostvarjanjem dobička v podjetjih so sindikalne organizacije dolžne pravilno razporediti denarna sredstva, katera so jim na razpolago, da jih racionalno in uspešno izkoriščajo za razvoj kulturnoprosvetnega in družbenega življenja v delovnih kolektivih in mestih.

9. Razviti politično-propagandno dejavnost tudi na vasi, utrjevati — tudi tem potom — zvezo delavskega razreda in delovnega kmeta v borbi za socializem, pomagati pri vsestranski socialistični preobrazbi našega kmetijstva, posebno z raznovrstnimi oblikami sodelovanja in stikov s kmečkimi delavnimi in splošnimi obdelovalnimi zadrugami.

10. Se nadalje skrbeti za metodo vodstva v vzgojnem in kulturnem delu in pri tem razvijati široko demokracijo, pobijati vsako vrsto prisiljevanja (zaradi tega težiti, da bodo osnovne oblike vzgojnega dela javna množična predavanja in diskusijski sestanki, debatni klubi in podobno).

III.

Tudi v pogojih upravljanja z gospodarstvom po delovnih ljudeh so sindikati dolžni skrbeti za pravilno reševanje ekonomskih in socialnih vprašanj delavcev in uslužbencev, kakor je tudi njihova dolžnost delati na iskanju možnosti in razvijanju samoiniciative delovnih ljudi za splošen dvig življenjskega standarda. Na tem področju so naslednje neposredne naloge:

1. Neprestano sodelovati pri izvajanju novega plačnega sistema za pravilno reguliranje materialnega položaja delavcev in uslužbencev, v pravičnem določanju delovnih mest in razponov med plačami in s tem zagotoviti določanje višine plač glede na celotno gospodarstvo in glede na dejanske sposobnosti in delo vsakega posameznika; pomagati delavskim svetom v borbi za boljše kvaliteto proizvodov, za pravilno oceno tržnih potreb, da bi podjetje čim uspešneje poslovalo in s tem ostvarilo potrebne plačne fondove in sredstva za povečanje plač.

2. Sindikalni organi in organizacije naj najaktivneje sodelujejo pri izdelavi, izdajanju in ustvarjanju vseh predpisov na področju delovne in socialne zakonodaje.

S sodelovanjem z višjimi in nižjimi državnimi organi ter družbenimi upravnimi organi pri določanju in sprejemanju zakonov in predpisov; z zagotovitvijo zakonitosti v delovnih odnosih; z vsestranskim političnim in propagandnim delom pri seznanjanju delovnih ljudi s predpisi in ukrepi, ki se tičejo delovnih in življenjskih pogojev delavskega razreda in da so v skladu z našo družbeno stvarnostjo ter objektivnimi možnostmi države — razvijajo iniciativo za reševanje materialnih in socialnih vprašanj delavcev in uslužbencev.

3. Sindikalne organizacije naj posebno vplivajo na delavske upravne organe, da svojo dejavnost ne omejuje samo na gospodarske probleme, temveč da zajamejo vsa vprašanja, od katerih so odvisni življenjski delovni pogoji delovnih ljudi. Nuditi je treba pomoč delavskim svetom, upravnim odborom podjetij in gospodarskim združenjem pri reševanju takih vprašanj, podkrepiti njihovo iniciativo, dajati jim podporo in organizirati množično kontrolo izvajanja njihovih odločb.

4. Dolžnost sindikalnih organizacij je, zagotoviti spoštovanje predpisov o osnovanju in prenehanju delovnega odnosa, o zakonito določenem delovnem času, tedenskem in letnem dopustu.

5. Posebno pozornost posvetiti spoštovanju in uporabi predpisov o delovnih pogojih žena in delavske mladine glede nočnega dela, higienskih naprav v podjetjih, za žene, ki delajo nadurno delo; zagotoviti spoštovanje predpisov o odrejanju dela škodljivega za zdravje žena in mladine pod določeno starostno določbo.

6. Najaktivneje sodelovati v nadaljnjem razvijanju in organizaciji socialnega zavarovanja v smeri njegovega približevanja zavarovancem in pri sprejemanju odgovarjajočih sprememb zakona o socialnem zavarovanju. Nuditi vso potrebno pomoč službi socialnega zavarovanja, uspešno se boriti za izvajanje zakona o socialnem zavarovanju proti nepotrebnemu zavlačevanju reševanja pokojnin, kakor tudi proti vsem poskusom zlorabe nepravilnega izkoriščanja zakonskih predpisov s strani nezavednih delavcev.

7. Posvetiti največjo pozornost higijensko tehnični zaščiti v podjetju. Zagotoviti vse potrebne ukrepe, da se vsi delavci, posebno novodošli, seznanijo z nevarnostmi pri delu, z upravljanjem strojev in uporabo zaščitnih sredstev, da bi se preprečilo čimveč nezgod in obolenj pri delu. Dajati pomoč gospodarskemu vodstvu pri izvajanju predpisov o higijensko tehnični zaščiti in zavarovanju zaščitnih sredstev.

Centralnemu svetu Zveze sindikatov Jugoslavije se nalaga, da s pristojnimi organi prouči in reši vprašanje izdelave zaščitnih sredstev iz naših surovin.

8. Z zdravstveno zaščito delavcev in uslužbencev, s stalnim razvojem smisla za tovariško pomoč bolnim tovarišem, z zagotovitvijo neposrednega pogleda v delo komisij organov zdravstvene službe, v politiko dajanja bolniških dopustov in pošiljanja v kopališča in klimatska zdravišča — izboljšati našo zdravstveno službo, higienske pogoje v podjetjih in delo zdravstvenih ustanov.

9. Za dajanje in zagotovitev čim ugodnejšega letnega dopusta, naj sindikalni organi in organizacije ustvarjajo najtesnejše sodelovanje z organi gostinstva in turizma, zaradi koordinacije in izkoriščanja razpoložljivih mest v gostinskih in turističnih objektih prvenstveno s strani delavcev, uslužbencev in njihovih rodbin.

Okrepiti agitacijsko propagandno delo glede na potrebe in koristi izkoriščanja letnega dopusta.

Posvetiti večjo pozornost organizaciji razmeščanja in prehrani v delavskih počitniških domovih, njihovi kulturnejši ureditvi in razvijanju kulturnega življenja.

10. Posvečati večjo pozornost reševanju stanovanjskih vprašanj. Aktivno sodelovati pri izvajanju predpisov, s katerimi se delavcem in uslužbencem omogoča zgradnja lastnih zgradb pod ugodnimi pogoji brezobrestnega posojila in nakupa gradbenega materiala.

IV.

Izpolnjevanje vseh nalog, ki so pred sindikati naše države, je v polni

meri odvisno od njihovega organizacijskega utrjevanja ter je treba v skladu s krepitvijo vloge neposrednih proizvajalcev na vseh področjih družbenega življenja, na ustvarjanju vse večjega števila socialističnih družbenih organov, v nadaljnji izgradnji našega sindikalnega gibanja:

1. Nadalje razvijati in negovati demokracijo v delu sindikalnih organizacij in v medsebojnih odnosih članstva in vodstva; zagotoviti večje in neprestano sodelovanje vsega članstva v delu organizacij ob sprejemu važnih odločb o vseh vprašanjih; ustvariti polno demokracijo pri izbiri vodstva in od časa do časa dajati račun o delu organov pred članstvom, razviti široko borbo mišljenja znotraj sindikalnih organizacij in pobijati vsak pojav vsiljevanja volje posameznih sindikalnih funkcionarjev in aktivistov članstvu ali nižjim organom.

2. Se nadalje izboljšati sistem vodstva, posebno z dajanjem pomoči nižjim vodstvom in organizacijam pri njihovi osamosvojitvi in izvajanju sklepov višjih sindikalnih organov.

3. Okrepiti agitacijsko propagandno delo za organiziranje neorganiziranih delavcev in uslužbencev.

4. Posvetiti največjo pozornost razširjanju sindikalnih aktivov s pritegnitvijo čim večjega števila sindikalnih članov v družbeno delo sindikatov.

5. Okrepiti delo pri ideološki vzgoji sindikalnih funkcionarjev in aktivistov z raznimi tečaji, seminarji, predavanji in diskusijskimi sestanki, pri tem pa posvetiti posebno pozornost njihovemu seznanjanju z osnovnimi vprašanji naše socialistične ekonomije in perspektivami nadaljnega razvoja naše socialistične izgradnje.

6. Okrepiti kontrolo in odgovornost pri upravljanju s sindikalno imovino, izboljševati delo nadzornih odborov in njihovo aktivnost pri pregledu finančnega poslovanja, posvetiti mnogo večjo skrb za redno plačevanje članarine s strani vseh članov sindikatov in redno obračunavanje kvot višjim sindikalnim organom.

V.

Pri mednarodnem planu je treba nadaljevati z utrditvijo obstoječih in ustvarjanjem novih zvez s sindikalnimi centralami in strokovnimi zvezami tujih držav na temelju enakopravnosti in za utrjevanje mednarodne solidarnosti delavskega razreda, obrambe njegovih pravic in ohranitve miru na svetu.

☆

Ko bodo usmerjale vse potrebno pozornost na te osnovne naloge, naj sindikalne organizacije naše države z vsestranskim razvijanjem svoje dejavnosti, s širokim in raznovrstnim vzgojnim in kulturnim delom, zavestno gospodarsko aktivizacijo naših delovnih ljudi, z usposabljanjem delavskega razreda za opravljanje in skrb za materialne in življenjske pogoje delovnih ljudi, delajo za krepitve enotnosti delovnega ljudstva pri gospodarskem razvoju države in razširjanju naše socialistične demokracije.

PROGRAM STROKOVNIH IZPITOV PROSVETNO-ZNANSTVENE STROKE

Po sklepu odbora za splošno izobraževalno šolstvo pri Svetu za prosveto in kulturo LRS obsega program strokovnih izpitov v koledarskem letu 1951:

I. za zvanje učitelj in vzgojitelj:

- A — praktični nastop v razredu;
- B — ustni izpit;
- a) pedagoška skupina predmetov;
- b) slovenski jezik v obsegu diplomskega izpita — brez književnosti;
- c) šolska administracija in poznavanje uredb prosvetno-znanstvene stroke.

Vzgojiteljice predšolskih otrok opravijo praktični nastop v Vrtehi.

II. Za zvanje strokovni učitelj, predmetni učitelj, profesor:

- A — praktični nastop v razredu;
- B — ustni izpit;
- a) stroka v obsegu šole, na katero je kandidat po zvanju pristojen;
- b) pedagoška skupina predmetov;
- c) slovenski jezik (slovnica in pravopis);
- d) šolska administracija in poznavanje uredb prosvetno-znanstvene stroke.

»UČITELJSKI TOVARIŠ«

prvi slovenski učiteljski list

Doslej se še vedno premalo upošteva ona točka resolucije III. plenarnega zasedanja CK KPJ, ki pravi, da je treba pri organiziranju novega socialističnega šolstva upoštevati podedovane pozitivne pridobitve v šolstvu, prosveti in kulturi. Spriču obilice dnevnih nalog prav radi pozabljamo, da so učiteljske generacije pred nami izvršile mnogo, kaj, kar ima veljavo še danes, zato je prav in nujno, da spoznamo preteklost naše šole in ugotovimo njene pozitivne in negativne strani.

Mnogo čitateljev »Prosvetnega delavca« se gotovo še spominja »Učiteljskega Tovarisa«, stanovsko političnega glasila JUJ, sekcije za dravsko banovino. Letos je minulo 90 let odkar je prišel izhajati kot list za šolo in dom. Prva številka je izšla 1. januarja 1861. leta in zadnja tik pred okupacijo v marcu 1941. Dolgih 81 let je spremljal in vzpodbujal učitelstvo — od konkordatske dobe pa do širokega razmaha slovenske šole po razpadu Avstro-Ogrske. Velik je bil napredek učiteljskega stanu v tem razdobju: od cerkovnika in hkrati »šomaštra« pa do učitelja s solidno strokovno izobrazbo v zadnjih desetletjih! »Učiteljski tovariš« je odigral veliko vlogo pri vzgoji in izobraževanju učiteljev. Učitelji so mu sledili pri izboljševanju šolskega dela in organiziranju močne učiteljske organizacije. V njegovih letnikih se zrcali odsev dobe, svetovni nazor učiteljev, odnos državne in deželne vlade do učitelja in šole, istočasno pa stremenje učiteljev, da se dokopljajo do osnovnih pravic kot vzgojitelji mladine in da dobe priznanje za delo. Prav ta razvoj je izredno poučen in vzpodbuden, saj kaže ogromen napredek v razmeroma kratki dobi 90 let, ki ga je doživela naša osnovna šola, dasi je šele v svobodni socialistični Jugoslaviji dobil učitelj tisto priznanje za katero so se njegovi predniki potegovali.

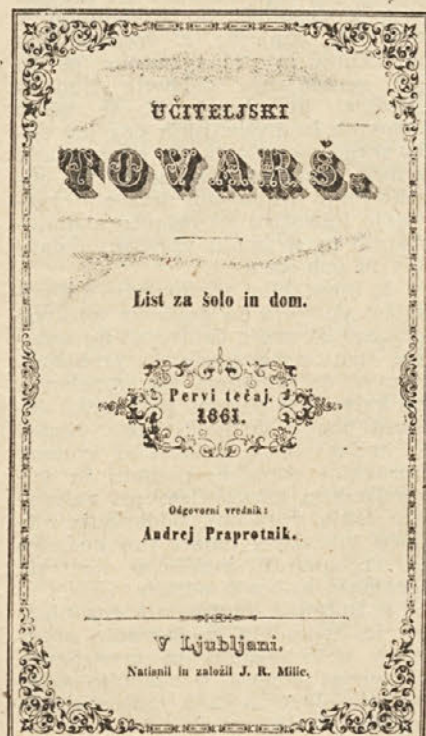
Za 90-letnico prvega letnika »Učiteljskega tovariša« je prav, da se spomnimo tudi tistih tovarišev, ki imajo zasluge za njegovo izhajanje. Navesti hočem nekaj drobec, ki naj osvetle pogoje in čas, v katerem je UT izhajal. To pa zato, da naši mlajši tovariši spoznajo težavne razmere, v katerih so delovali njihovi predniki v šoli in izven nje.

Revolucionarno leto 1848 je povzročilo večje izpremembe tudi v organizaciji osnovne šole. Podaljšan je bil učiteljski študij od treh mesecev na dve leti. Ustanovljena so bila prva učiteljska društva v nekaterih deželah Avstro-Ogrske. Izhajati je pričel časopis »Österreichischer Schulbote« (Avstrijski šolski sel), ki so ga naročali tudi učitelji na Slovenskem ozemlju. Takrat organizirano prvo ministrstvo za uk je leta 1848 izdalo naredbo, da bodi učni jezik v osnovni šoli materin jezik učencev. Dotlej je bila z izjemo nedeljskih šol v večini trivialna (osnovne šole) razen na Kranjskem nemščina učni jezik tudi na slovenskem ozemlju. Takratni učitelji niso bili vsi zavedni Slovenci. O šolskih vprašanjih so izhajala le redka poročila v Sloveniji, Novicah ali Drobntincah. Mladi učitelj Andrej Praprotnik je zato uvidel potrebo posebnega učiteljskega časopisa, ter je v članku »Prijazni pogovor o šolskih rečeh«, ki je izšel 14. marca 1849 v »Novicah«, pozval stanovske tovariše, da bi osnovali svoj časopis, kakor ga ima mladina (Vedež), ter kmetje in obrtniki (Novice). On pravi: »Jaz mislim, vsaki iskreni domorodni učitelj bo spoznal, da nam manjka posebnega lastnega časopisa, kateri bi naloge imel, naše vzajemne misli v detovodnih (pedagoških) rečeh sploh, kakor tudi v šolstvu posebej pretresavati. Kar bi se na zborih važniga in koristniga presodilo, to bi se potem na presodbo tudi drugim sosedam po tem časopisu ponudilo. Oziroma se okoli, in vidili bomo, da so učitelji na Nemškem kakor tudi v Terstu učiteljska društva vtiseljili, mi pa sredi med njimi smo še toliko v teh rečeh stori, ki ne ničla pred drugimi številkami.«

Nadaljuje, da je potrebno, da se učitelji izobražujejo, sicer bodo zaostali in bili ljudem ne v korist, temveč napoto. Ta poziv pa še ni razgibal takratnih učiteljev na Kranjskem niti v drugih slovenskih pokrajinah. Pač je začel 1.1852 izhajati v Celovcu Einspielerjev »Šolski prijatelj«, ki je prinašal članke o šolstvu in imel sotrudnike med učitelji, vendar ni bil učiteljski list in je tudi z letom 1856 izpremenil naslov in vsebino. Do izida UT v letu 1861 ni imelo slovensko učitelstvo svojega glasila. Kakor pravi kronist ob 50-letnici UT »je tema vladala slovenskemu šolstvu in učitelstvu pred dobo nastopa UT; bili so kakor čreda brez gospodarja in nemški duh, ki je vel po slovenski zemlji, se je oprijemal tudi slovenske dece.« Učitelji: Andrej Praprotnik, Fran Gerkman in Janez Zorin, vsi v Ljubljani so ustanovili »Učiteljskega tovariša«. Odgovorni urednik in solastnik je bil Andrej Praprotnik, znani pisec učbenikov in organizator učiteljev.

teljev. V prvi številki je priobčen tudi program. V uvodu pravi urednik, da učitelstvo, ki vzgaja mladino, t. j. bodoče rodove, potrebuje nasvetov in podpore pri svojem težkem, a zato vedno bolj imenitnem delu. »Učiteljski tovariš« mu bode svetovalec, ki bo zajemal iz studencov mnogih šolskihkušenj in rosil rodovitne kaplje na naše šolsko polje.

V dobi 81 let so se programi UT večkrat menjali. Vpliv duhovščine, ki je bil v prvih desetletjih odločilen, je šele po letu 1896 izginil. V konkordatski dobi, ki je šolo povsem podredila cerkvi, je bil učitelj ponižen župnikov hlapec, kajti bil ni nič manj odvisen od njega kot cerkovnik in organist. Za primer naj navedem plačo, ki jo je prejemal učitelj in hkrati mežnar v Brežicah. Kot učitelj je prejemal letno v de-

narju 5 gold., kot mežnar 237 gold., kot organist pa 13 gld. Redkokje je bila učiteljeva plača taka, da je lahko sebe preživljal. Materialne prilike takratne dobe so bile za učitelja izredno slabe in se je šele z letom 1869, ko je izšel novi zakon, po katerem so dežele prevzele skrb za učiteljevo plačo, nekoliko izboljšal njegov gnotni položaj. Priznanje pa je dobil šele 1.1923 z uradnim zakonom, ki je izenačil učitelja z ostalimi državnimi namestenci s srednješolsko izobrazbo. Pa tudi takrat ni prejemal učitelj na težkih mestih nikakršnih dodatkov; šele v novi Jugoslaviji je bilo tudi to vprašanje urejeno.

Glavna naloga, ki jo je opravljal UT v prvih desetletjih, je bila pedagoško-didaktična. Kot neodvisno stanovsko glasilo je priobčeval tudi članke o učiteljskih društvih. L.1890 je postal glasilo »Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani«. V tem letu je A. Praprotnik odstopil kot urednik in solastnik lista. Ze 1.1897 pa je UT menil, da je nesmiselno vzdrževati dvoje pedagoških glasil (Popotnik, Učiteljski tovariš). Temu predlogu je sledil sklep Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev, da postani »Učiteljski tovariš« šolsko-politično glasilo slovenskih učiteljev, a Popotnik pedagoško-znanstveni časopis. Slovensko učiteljsko društvo je s pogodbo odstopilo nato UT »Zavezi učit. društev« 1.1900. Od leta 1918 je bil UT glasilo jugoslovanskega učiteljskega društva, leta 1920 je podnaslov spremenil v glasilo Udruga jugoslovanskih učiteljskih društev in po letu 1926 je postal stanovsko politično glasilo JUJ za dravsko banovino.

Prvi letniki UT so dajali pedagoško-didaktična navodila za pouk v šoli, pri čemer so bili sestavki za pouk slovensčine najštevilnejši. A. Praprotnik je kot urednik skrbel za dvig slovenske zavesti med učitelji. Učitelji v vaseh so bili zaradi cerkvenega pokroviteljstva šole in neurejenosti plač povsem odvisni od župnikov, učitelji v mestih pa tudi na Koroškem in deloma na Stajerskem pa so bili pod vplivom nemških školskih tržanov in meščanov. Leta 1868 je izšel zakon, ki je urejal razmerje med cerkvijo in šolo. Ta zakon je močno razburil duhovščino, ki se je branila odstopiti svoje pravice nad šolo državi. UT je priobčil vrsto člankov, ki so kazali, v kako nevarnost se podaja učitelj, če se bo odtegnil vodstvu cerkve. Novi šolski zakon iz 1869, leta je prvič razrahljal vezi med šolo in cerkvijo. UT ga je priobčil, toda šele kasneje objavil svoje mnenje. Zaradi smeri, ki je bila vodilna v uredništvu, ni izražal nikakršnega posebnega veselja nad novim zakonom, čeprav je ta učitelstvu prinesel delno osamosvojitve in mu zagotovil najnujnejše dohodke brez poniževalne beračenja od hiše do hiše. Napredni del učiteljev je z veseljem pozdravil novi zakon. Bila pa je za učitelje težka situacija: na eni strani borba

za osamosvojitve izpod cerkvenega varuštva in ločitev učiteljske službe od cerkovniške, po drugi strani pa mu je nacionalna zavest narekovala, da se opre na cerkev, ki je v slovenskih krajih podpirala na vasi slovenske šole. Slovenski liberalci takrat niso imeli poguma, da bi odkrito priznali svojo napredno usmerjenost, centralistično usmerjeni nemški liberalci pa so zaradi nacionalnega šovinizma odbijali napredne Slovence, ki so se morali zato nasloniti na konservativne klerikalce. Učitelji so se po sprejetju novega šolskega zakona pričeli cepiti, zato je UT pozival na slogo. Ze prvi zbor učiteljev ljudskih šol na Kranjskem, ki je bil 15. septembra 1868 in se ga je udeležilo nad 150 učiteljev, je razgibal učitelje, da so razpravljali o svojih društvih, ki sprva niso zajela vseh učiteljev. UT je bil neodvisno glasilo učiteljev. Posamezne deželne vlade so izdale v okviru državnega šolskega zakona svoje deželne zakone o osnovnem šolstvu. Ker so na Kranjskem konservativci slabo plačevali učitelje, so ti prosili za mesta na Koroškem in Stajerskem, kjer so bili bolje plačani. Stajersko učitelstvo je bilo mnogo bolj napredno kot na Kranjskem. Prav zaradi usmerjenosti UT so pričeli izdajati svoj časopis »Slovenski učitelj«, ki je izhajal od 1872—1877. Ta list je na temelju novega šolskega zakona prinašal več svežine in samozavesti v učiteljske vrste. Matej Močnik, ki je urejeval UT v razdobju 1873 do 1882, je zapisal konec 1.1873: »Od leta 1869, ko smo dobili nove šolske postavbe, so se učitelji začeli gibati, premikati in preseljevati ter se še do sedaj niso upokojili. — V takih okoliščinah, v tako nemirnih časih udeležiti šolski list je silno težavno. Ako se enim prikupimo, zamejimo se drugim: ako se hočemo vsem prikupiti, pa nikomur ne ustrezemo.« Pa tudi: »da se je UT zameril tudi slovenskim bratom, ker je bil preveč klerikalen, ker je zagovarjal versko in krščansko šolo.« M. Močnik je svoj program objavil že v priletku 1.1873 in ker je list zastopal nazore klerikalne stranke, je izgubljal naročnike med učitelji. V tem času je nemško učiteljsko društvo za Kranjsko, ki je bilo ustanovljeno kot protitež slovenskemu, pričelo izdajati svoj časopis »Laibacher Schulzeitung«, ki je izhajal vse do 1.1918. Ta list je stalno napadal UT. A. Praprotnik je prevzel uredništvo UT spet 1.1882. Njemu je sledil Andrej Zumer, ki je urejeval UT od 1890 do 1894. On je v prvi številki objavil v šestih točkah program. Odslej so uredniki svojega smer označevali v noveletnih člankih. Zumer je nasledil kot urednik Jakob Dimnik (1894—1903). Učiteljska organizacija je tedaj bila že močna in napredno politično usmerjena Leta 1900 so ustanovili Sloveskovo zvezo, ki je združevala katoliško usmerjene učitelje. Ta je pričela izdajati svoj list »Slovenski učitelj«, ki je izhajal do 1.1944. Engelbert Gangl je urejeval UT od 1903—1914 in 1918 do srede leta 1919. Med prvo

svetovno vojno 1914—1918 je urejeval list Luka Jelenc, dolgoletni predsednik Zaveze. Leta 1919 je prevzel uredništvo Ivan Dimnik, ki ga je urejeval do 1.1931. Ob 60-letnici UT je urednik povsem točno označil nalogo UT in učiteljsva z besedami: »Najmarkantnejši potezi bodočnosti sta socializacija in demokratizacija bodočih družbe in vsega družabnega življenja. Socializirati se mora vse naše šolstvo do najvišjega in demokratizirati se morajo vse šolske korporacije in uprava, vse naše stanovsko življenje, tako da bo zasnovana naša šolska uprava na najširših temeljih demokracije... Mesto učiteljsva že davno ni bilo več med načeli, za katerih praporom je hodilo, njega notranje prepričanje se že davno ni ne v mislih in ne v delu skladalo s temi načeli, po svojem poklicu so že stremile druga, pota in delo je paralelno s proletariatom in tudi smoter je isti: boj za materialno in pravno politiko svojega stanu. Mesto učiteljsva je bilo že davno med proletariatom!« Prav te vrstice dokazujejo, da je šele po 1.1918 zapihal med učitelje nov veter, ki je pokazal odsev delovanja Komunistične partije. Res je,

da po Obznani in zakonu o zaščiti države prenehajo v UT take pogumne izjave. Vendar učitelstvo ni bilo več odprda napredne stranke, temveč se je 1.1926 v Celju izjavilo z »Deklaracijo« za čisto stanovsko nezavisno organizacijo. Leta 1931 je prevzel uredništvo Andrej Skulj in ga vodil do 1.1936, ko mu je sledil Vekoslav Mlekuž, ki je bil zadnji urednik. Ze zunanja oblika UT nam pove, da je z leti naraščal njegov obseg in pomen. Narasel je v 81 letih od mesečnika v formatu osmerke do tednika v obliki dnevnika. Ivan Prijatelj pravi v svoji »Kulturni in politični zgodovini Slovencev« (Akademsko založba, Ljubljana, 1939) v IV. zvezku na str. 161: »Učiteljski tovariš« je pri vseh svojih skromnostih vestno vršil ne samo svoj program, ampak tudi važno nalogo v slovenski kulturi. Slovensko učitelstvo ga je vzdrževalo v vseh eksistencno in politično pogosto težkih dobah prav do današnjih dni, v katerih izhaja še vedno kot najstarejši slovenski list. Organiziral je učiteljski stan in mu v mnogostrovnih letnikih nudil obilo porabnega gradiva tudi za šolo.

Ostanek France

„HONORARCI“ in še kaj, kar kvari ugled naše šole

Problem pomanjkanja učnih moči na nižjih gimnazijah je pogosto prepuščen iznajdljivosti ravnateljev. Tako so ravnatelji pogosto primorani pod silo razmer, da gredo na lov za honorarnimi predavatelji, ki naj bi zamašili vrzeli v predavateljskem zboru. Kakor pa kažejo izkušnje, ta lov ni vedno uspešen. Vzrokov je seveda lahko mnogo. Eden glavnih pa je obsežen v mnenju: glavno je, da se »barka« giblje, kako se giblje — naprej ali nazaj — je nazadnje vseeno, giblje se pač, kakor se more v danih pogojih. V resnici pa nastaja s tem v zvezi drugo vprašanje: ali bi se ne dalo v pogledu honorarnih predavateljev marsikaj izboljšati? Brez dvoma bi se dalo, če bi upoštevali na odločilnih mestih tozadevne predloge izkušenih šolnikov. Mislim, da nam daje tudi v tem pogledu gradivo prvega pedagoškega kongresa pomembne in upoštevne vredne napotke. Le žal ni nikogar, ki bi jih spravil v življenje, zato »Prosvetni delavec« upravičeno zaključuje v eni zadnjih števil pravi v zvezi z nakazanim vprašanjem honorarnih predavateljev: »Kam! plovemo klub vsem kongresom, tečajem in konferencam?!«

Vsem nam je jasno, da se postavljata danes vprašanje pedagoške izobrazbe bodočih srednješolskih profesorjev na popolnoma novo podlagi. (Glej: prof. dr. S. Gogala: Problem pedagoške vzgoje našega srednješolskega kadra — Sod. ped., I, 271.) Teh načel razumljivo ne moremo postavljati kot kriterij pri nameščanju honorarnih predavateljev, potrebno pa je, da vemo za ta načela, da laže ugotovljamo razlike med temi načeli in realnim stanjem zlasti pri honorarnih predavateljih. Vsekakor pa bi morali trajati pri zahtevi, in to v vsakem primeru, da mora honorarni predavatelj vsaj v glavnem zadostiti zahtevam uč-

nega načrta in načelom socialistične vzgoje, ker je sicer bolje, da ga ni. Zato je potrebno, da bi odločale o namestitvi honorarnih predavateljev posebne komisije. Vsak primer bi morale obravnavati individualno in odpasti bi morali vsi formalni kriteriji.

Nepravilno in krivično pa bi bilo kakršno koli posploševanje negativnih pojavov pri honorarnih predavateljih. Saj pozna vsakdo izmed nas honorarne predavatelje, ki se pošteno trudijo za več let, zato tudi njihovi učno-vzgojni rezultati ne zaostajajo za uspehi rednih predavateljev, ampak jih včasih celo prekašajo. Imamo pa tudi honorarne predavatelje, ki so si izbrali to delo zaradi »lahkega« zaslužka in morda še česa. Le-te upravičeno imenujemo »honorarci«. Ta izraz ima očitno zvezo z besedo denarci. Honorarcev bi seveda ne smelo biti po naših šolah in bi bilo umestno, da bi novi pravilnik o honorarnih predavateljih, ki se pripravlja, upošteval dosedanje izkušnje, ker bo sicer lahko postal na škodo skupnosti vsakdo »honorarni profesor«.

Imamo pa še druge honorarce, ki spadajo v »bratovščino zaslužkarjev« kot pravi dr. H. Stupan in za katere je predlagala na pedagoškem kongresu tudi učinkovito zdravilo, ki se glasi: »Pri prosvetnih poverjenstvih (sedaj svetih) naj se ustanovijo posebne komisije, ki bi razporedile ure preko učne obveznosti po sposobnostih in enakomerno.« Zopet ni nikogar, ki bi ta nesporno potrebni predlog uresničil. In napake ne bo potem več? To ne, ampak teh napak bo neprimerno manj kot jih je in za to se »izplača« postaviti take komisije, to ve vsak, ki se vsaj malo zanima za ta vprašanja.

Zelo se namreč moti tisti, ki misli, da je vprašanje honorarcev (honorarnih predavateljev v slabem pomenu besede) samo predmet razprav nekaterih ped. delavcev. V bolj ali manj prikriti obliki prihajajo ta vprašanja na dan tudi med dijaki, in preko teh pri starših, kar je opaziti tudi na roditeljskih sestankih.

Tako je žal tudi vprašanje honorarcev eno izmed tistih poglavič naše šolske prakse, ki ruši v mnogih primerih ugled prosvetne oblasti.

Cep ravni v neposredni zvezi z naslovom tega članka, bi navedel še dva primera, ki tudi tak negativni odnos staršev do prosvetne oblasti pospešujeta.

Prvi je poučevanje tujih jezikov. Na naši gimnaziji smo imeli v I. razredu v šol. letu 1949-50 ruski jezik, v šol. letu 1950-51 francoski jezik, v tem šolskem letu pa je bil uveden nemški jezik. Vsi razumemo, da so pri reševanju tega vprašanja objektivne težave, vendar takega kaosa ne moremo opravičiti in se človeku nehoti vsiljuje misel, da gre za napako, ki ima predaledokežne posledice.

Nadalje je rušila ugled prosvetne oblasti komisija pri biv. min. za prosveto, kateri je bil poverjen pregled rokopisov za nove učbenike. Spomnimo se samo Zgonikovega Zemljepisa.

Mnogo huje pa je še, če objavljajo kritike učbenikov, čeprav povsem upravičene, tisti, katerih naročniki so tudi dijaki, namesto da bi te kritike objavljali pedagoški tisk.

Tako je n. pr. napisal doc. dr. I. K. kritiko o Kemiji in kemijski tehnologiji, ki sta jo napisala ing. M. Vladen in ing. J. Varl. Objavil jo je PROTEUS. Pisec komentira grobe napake nav. učbenika še s pripombami: »Tretješolcu, ki bi pri uri iz fizike povedal eno izmed teh »resnic«, ne uide nezadostna ocena. Pri taki kemiji pa lahko dobi odlično. »Ubogi Avogadro!« in dalje: »Proizvodnja jabolk pa je osnovana na gravitacijskem zakonu, ali ne?« Zaključiti pa: »Nazadnje pa pogledimo 1. stran, kjer stoji, da je knjigo odobril...«

Kako potekajo NAŠI OBČNI ZBORI

Večina okrajev je že imela občne zbornice, ki so potekali bolj ali manj uspešno, kakršna je bila pač aktivnost odborov in članstva.

Na plenumu RO in v Prosvetnem delavcu smo nakazali, kako naj potekajo občni zbori, vendar niso vsi odbori upoštevali teh navodil in so jemali stvar močno formalno.

Ob zaključku nekega obdobja dejavnosti moramo slednjo oceniti, spregovoriti o slabostih in dobrih izkušnjah. To nam je potrebno prav posebej, ko zaključujemo razdobje tesnega organizacijskega sodelovanja prosvetnih delavcev, razdobje, ki je bilo razgiban tako na strokovnem kot ideološkem področju sindikalne dejavnosti. Izkušnje in slabosti bi morali analizirati in vse dobro prenesti kot havočilo za nova društva, saj morajo ta z delom takoj pričeti in ne čakati šele na republiške občne zbornice.

Taka poročila so na občnih zborskih koristna tudi zato, ker z njimi izovemo članke k diskusiji in nadaljnemu nakazovanju še neresenih vprašanj. Mirno moremo reči, da v marsikateri izmed nalog, ki jih je nakazala resolucija CK KPJ, še ne moremo pokazati rezultatov. Posebno pereče je pritegovanje nešolskih delavcev k reševanju aktualnih vzgojnih vprašanj in neprestana skrb za dvig strokovnosti prosvetnega kadra.

Občni zbori naj ne prezrejo analize strokovnega izpopolnjevanja članstva in nalog, ki so s tem v zvezi. Prav posebej pa je važno, da ocenimo delo prosvetnih svetov, ki postajajo najširši organ za reševanje prosvetne problematike. Ne bo tudi odveč, ako spregovorimo o tistih KLO, ki še danes ne razumejo materialnih potreb prosvetnih delavcev, ne oskrbe pravočasno teh in šol s

kurjavo, ne opravijo raznih popravil na šolskih stavbah, ne vodijo evidence o odnosu staršev do šole in šolskega obiska in podobno.

Po dosedanjih občnih zborskih moremo reči, da so nekateri odbori domeli vsebino dela (n. pr. Ljutomer, Krško), da pa so nekateri odbori samo čakali, da odložijo svoje funkcije in prepuste vse nadaljnje delo brez kakršnih koli navodil bodočim društvom (n. pr. Kranj, Novo mesto).

Ko ocenjujemo delo dosedanjih obč. zborskih, čutimo dolžnost, da opozorimo na zgoraj navedeno, kajti obračun z enostavnim poročilom: smo študirali, imeli toliko in toliko sestankov, smo sodelovali v ljudsko prosvetnih društvih, ali pa naštevamo podrobnosti o udeleževanju članstva (n. pr. Lendava, Ljub.-Okol.—zahod), ne more biti obračun, oziroma je znak slabega dela odbora, ki ni našel zveze s članstvom, ne pozna oziroma ne išče problemov ter seveda še manj rešuje. Tako poročilo je v bistvu žalitev za vrsto aktivnih, prizadevnih članov in neprimerna potuha za tiste, ki stojijo ob strani. Ob takih obračunih dela tudi ne more priti do aktivnega sodelovanja članstva v diskusiji.

Dosedanji občni zbori so komajda zadostili enemu namenu, t. j. da so osnovali nova društva. To pa ne zadošča, ker izhajajo društva iz dosedanje organizacije in morajo imeti perspektivo, ki jo pa vidijo samo ob pogledu na prehojeno pot. Večina občnih zborskih ni dajala bodočim društvom nikakih smernic. Zato je toliko večje važnosti, da bodo imela bodoča društva zares močne odbore in zavedno članstvo, da bodo mogla nadaljevati z utrjenimi oblikami strokovnega in ideološkega dela, obenem pa voditi skrb za zaščito tistih članov, ki so te vredni in potrebni.

Učiteljski pevski zbor se zopet ustanavlja

Se v tem šolskem letu, o polletnih počitnicah, naj bi se učiteljski pevci in učiteljice-pevke iz vse Slovenije sešli k prvim skupnim vajam učiteljskega pevskega zbora, ki se zopet ustanavlja po desetletnem premoru. Če bo zamisel o njegovi ustanovitvi naletela med šolskimi prosvetnimi delavci na takšno razumevanje, s kakršnim se je zavzelo zanj organizacijsko vodstvo Sindikata učiteljev in profesorjev, potem se bo dotlej nedvomno tudi uresničila. Če govorim tu o učiteljih, seveda ne jemljem te besede v njenem ožjem, službenem pomenu. Ne le učitelji sami, temveč tudi profesorji, vzgojitelji, defektologi in — kar je še posebno važno — tudi učiteljski in naj bodo člani novega zbora. Zato ta zbor bržkone ne bo prevzel imena po svojem predniku; to tudi ni bistveno, ker gre za oživitve konstruktivnega izročila starega učiteljskega pevskega zbora.

Da bodo to zamisel navdušeno pozdravili tisti učitelji, ki delo učiteljskega pevskega zbora poznajo, še celo pa tisti, ki so sami peli v njem, o tem že priča spodbujajoči odziv, ki so ga bile med njimi deležne prve, še nedoločne vesti o njegovi obnovitvi. Ni še pozabljeno, da je bil stari UPZ eden najboljših slovenskih zborov, ki je utrjeval stanovsko zavest učiteljstva in enotnost takratne učiteljske organizacije. Se je živ spomin na lepe ure umetniškega študija v tovariških vzdusih, na uspehe pri koncertnih nastopih in na uspeha gostovanja v inozemstvu. Mlajše tovariše, ki vsega tega niso doživljali, je treba pa vsekakor podrobneje seznaniti s tem, kaj je pomenil in kaj naj pomeni danes učiteljski pevski zbor. Te tovariše bodo znali navdušiti predvsem veterani prejšnjega zbora sami. Ti bodo vedeli tudi povedati, da zbor ni služil zgolj zabavi in razvedrilu, ampak da je vršil tudi pomembno glasbenoprosvetno nalogo. Po drugi strani pa je treba začeti diskusijo o tem, pod katerimi pogoji je učiteljski pevski zbor danes življenja zmožen in koristen, kakšne naloge naj danes izpolnjuje. V ta namen naj seznanim javnost z nagibi, ki so priveli do zamisli o obnovitvi zbora. Iz teh nagibov izhajajo same po sebi glavne smernice njegovega bodočega delovanja.

Prejšnji učiteljski pevski zbor je bil ustanovljen v svoji prvotni obliki kmalu po prvi svetovni vojni na Primorskem pod italijansko okupacijo, potem pa l. 1925 za vso Slovenijo v Ljubljani. Po svojem prvotnem namenu je bil to nekaj praktičen zborovodski seminar, ki naj bi usposabljal učitelje za glasbeno udejstvovanje na terenu. Iz sporedov, ki so jih študirali v zboru pod vodstvom izkušenega zborovodje, so učitelji izbirali pesmi za zboro, ki so jih na terenu sami vodili. Spoznavali so tehniko in metodiko zborovodstva. Ta svoj namen je učiteljski pevski zbor v nekaj letih v veliki meri dosegel, ker so bile v njem spretno združene vse prvine, potrebne za uspeh: študij, lastna praksa in kontinuiteta dela. Zbor se je strnil v močan umetniški kolektiv in se začel potem usmerjati prvenstveno v študij koncertnih sporedov. Na svojih turnejah na Češko in v Bolgarijo se je krepko uveljavil tudi v inozemstvu. Vojni dogodki l. 1941 so prekinili njegovo delovanje.

Se danes so vsepovsod močni sledovi njegovega glasbeno-prosvetnega izročila. Cela vrsta naših najboljših

zborovodij je izšla iz vrst učiteljskega pevskega zbora. To nam da misliti.

V prejšnjih časih sta bila nosilca glasbene prosvete na podeželju učitelj in organist. Organist, preko katerega je cerkev izvajala svoj politični vpliv na ljudstvo, spada res v preteklost. Toda tudi mlajši učitelji, zlasti tisti, ki so se izšolali po osvoboditvi, so danes le malokje sposobni voditi glasbeno-umetniško delo med ljudmi. Tako prihaja naša glasbena prosveta v krizo, ki postaja zlasti v zborovskem udejstvovanju že prav občutna. Umetniška raven naših zborov na splošno ne dosega predvojne ravni, zaradi tega ne, ker imamo premalo sposobnih zborovodij. Namesto starih nosilcev glasbene prosvete, ki jih je v dobrih meri zadrževal prevratni čas med vojni in po nji, še niso stopili novi, ki bi prevzeli njihovo vlogo med ljudstvom in jo vršili tako, kakor to zahteva novi čas. Vedno bolj pa se vračamo k spoznanju, da so prav šolski prosvetni delavci vsepovsod poklicani širiti tudi glasbeno prosveto. Kje imajo v manjših krajih zboro, orkestre in druge glasbene skupine? Tam, kjer imajo za to vnetega in sposobnega učitelja. Zato je treba prosvetne delavce pritežati h glasbeno-prosvetnemu delu, jih usposabljaati za to delo. Dvajsetletne izkušnje s prejšnjim učiteljskim pevskim zborom nas učijo, da je bil prav ta zbor eno najučinkovitejših sredstev za glasbeno-prosvetno mobilizacijo šolskih vzgojnih delavcev.

Kdor ni poplaze zasledoval dela starega UPZ, temu je morda uganika, kako more uspešno umetniško delovati zbor, čigar člani žive razkropljeni po vsej deželi in se snidejo le redkokdaj na skupnih vajah. V istih razmerah bo moral delovati seveda tudi novi zbor; večdnene skupne vaje se bodo vršile n. pr. v času letnega odmora in ob polletjih, krajše pa še kdaj med letom, bodisi kadar bodo po dva ali trije pouka prosti dnevi, bodisi o posebnih prilikah, za katere bodo člani dobili dopust. Zato ne bo odveč, če si ogledamo, kako je v takšnih razmerah mogoče uspešno delo.

Vze nimo za primer spet stari učiteljski pevski zbor! Kadar so se sešli prvič v študijskem letu, je bil študijski spored že izbran in razmnožen. Ta spored so tamkaj prebrali, to se pravi, prepeli. Zborovodja jim je dal navodila za študij, nakar so se razšli. Vsak član je imel svoj izvod vseh pesmi, ki so bile na sporedu in je imel nalogo, da do prihodnje skupne vaje že temeljito naštudira svoj glas. Pri tem ločenem študiju si je vsak pomagal s kakšnim instrumentom, ki ga je imel na uporabo, največkrat s klavirjem ali violino. Na drugem sestanku so spored predelali že v podrobnostih, in sicer najprej na ločenih vajah, na katerih so izpili vsak glas zase, potem pa še skupaj na vajah vsega zbora. Spored je moral tehnično že sedeti. Sledila je spet vmesna doba, ko so snov ponavljali vsak zase doma. Tretjemu sestanku, ki je bil namenjen še interpretaciji, vsebinski poglobitvi sporeda, je po navadi takoj sledil že javni nastop. Tako je imel prejšnji učiteljski pevski zbor,

ki je bil ustanovljen 1. novembra l. 1925, zgodaj spomladi naslednjega leta že svoj prvi koncert. Da se dalo na ta način dosežati čudoviti uspehi, nam dokazuje tudi svetovnoznani zbor moravskih učiteljev. Njegov zbor je vodil svoj čas tudi naš pokojni France Marolt.

Vendar pa je za uspešnost takega študija potrebno dvoje: izvrsten zborovodja, ki je hkrati dober pedagog in metodik, potlej pa navdušeni pevci, ki jim ni žal truda za lastno glasbeno izobraževanje.

Kar se prvega pogoja tiče, lahko že sedaj sporočimo, da bo imel odbor bodočega zbora lahko nalogo, ko bo izbral zborovodjo: za ustanovitev zbora se zelo zavzemajo vsi naši najuglednejši zborovodje in tudi ljubljano sodelovati.

Kar pa se tiče pevcev, je treba preudariti naslednje. Zbor sam bo služil pač dvojnemu namenu. Pripravljal bo zglede koncertne spo-

rede, se trudil doseči neoporečno umetniško višino, nastopal bo na koncertih in turnejah, a na drugi strani bo svoje člane tudi vzgajal in jih vneljal za glasbenoprosvetno delovanje sploh. Za takšno delovanje jih bo usposabljal že s samim študijem koncertnih sporedov, razen tega pa še posebej s predavanji o osnovah glasbe, o pevski tehniki, o zborovodstvu. Takšni teoretični glasbeni seminarji se bodo mogli neprisliljeno vpletati med zborovsko delo v dnehi, ko bodo skupne vaje.

Skladno z nakazanim dvojnimi namenom zbora torej ne bodo zaželeni v zboru le pevci z blestečimi glasovi, ampak tudi zborovodje in drugi glasbeno delavni, za glasbo vneti učitelji in profesorji. Seveda bo treba pustiti komisiji, ki bo odločala o sprejemu, pravico, da bo izbirala med prijavljenci tiste, o katerih bo sodila, da so najbolj poklicani sodelovati.

Utegne se zgoditi, da bo prijavljenih tovarišev, ki bodo ustrezali pogojem za sprejem, več kakor pa jih bo mogoče vključiti v zbor sam, ki bo mogel šteti največ 80 do 100 članov. Tiste tovariše torej, ki jih komisija iz zgolj tehničnih razlogov

ne bi mogla sprejeti, bi bilo škoda kratko in malo odkloniti. Saj je seveda celo zaželeno, da bi se prijavilo čim večje število dobrih pevcev. Tu se ponuja lepa rešitev. Razen vaj celokupnega zbora v Ljubljani bi se namreč vršile še vaje njegovih posebnih pokrajinskih skupin v pokrajinskih središčih. Taka pokrajinska skupina bi se lahko shajala po potrebi k pomožnim vajam v obdobjih med skupnimi sestanki, lahko pa bi delovala tudi kot relativno samostojna skupina, zlasti če bi se vanjo vključili tovariši, ki še ne bi mogli sodelovati v osrednjem zboru. Samo po sebi se razume, da bo treba poveriti tudi vodstvo pokrajinskih skupin najodličnejšim zborovodjem.

Organizacijske priprave za ustanovitev tega pevskega zbora so v teku. Vodita jih Izvršni odbor Ljudske prosvete Slovenije in Republiški odbor Sindikata učiteljev in profesorjev. O ustanovitvi pevskega zbora bodo razpravljali občni zbori sindikata učiteljev in profesorjev, a okrajni odbori tega sindikata bodo že v kratkem prejeli prijavnice za pristopanje k pevskeemu zboru. Kdor hitro dela, opravi dvojno delo — če dobro dela.

Rafael Ajlec

JEZIKOVNA ŠOLA

Centralne ljudske univerze v Ljubljani je začela s svojim drugim šolskim letom. Ustanovljena je bila lani s namenom nuditi našemu delovnemu človeku za majhen denar kvaliteten jezikovni pouk. Medtem ko so pred vojno tak pouk organizirale predvsem inozemske kulturne institucije (Cercle Français, British Council), pa je za socialistično državo primerno in edino pravilno, da organiziramo take tečaje sami glede na naše potrebe in našo kulturnopolitično koncepcijo. Ker je naloga izobraževanja odraslih poverjena v veliki meri našim ljudskim univerzam, je naravno, da so se jezikovne šole in jezikovni tečaji priključili oziroma organizirali pri tej ljudskoprosvetni organizaciji. Da je ta organizacijska oblika v glavnem pravilna, kažejo že dosedanje izkušnje in pa dejstvo, da se za naš sistem Jezikovne šole zanimajo tudi drugod.

Po lanskih izkušnjah z jezikovnimi tečaji, ki so bili še v marsikaterem oziru pomanjkljivi, smo letos pouk reorganizirali, ga postavili na solidnejšo osnovo obveznega učnega načrta, podaljšali učno uro od 45 na 60 minut, šolsko leto od 8 na 9 mesecev ter celoten študij od 3 na 4 leta. S takšnim bolj strnjanim sistemom so se jezikovni tečaji v Ljubljani lahko preimenovali v Jezikovno šolo, kar naj že na zunaj pokaže, da je stvar solidna in stalna ter zahteva od učencev resnosti in rednega obiskovanja. Ta poudarek se je izkazal kot dober, ker se že sedaj vidi, da so se letos vpisali povprečni taki ljudje, ki se zavedajo, da se jezika ni mogoče naučiti v nekaj mesecih, in se zato resno oprijemljejo dela.

Kljub nekemu relativnemu napredku pa je Jezikovna šola vendarle šele v svojih začetkih. Predvsem nima in še nekaj časa ne bo imela svojih učbenikov, ki bi bili napisani po njenem učnem načrtu in bi ustrezali potrebam in izobrazbeni stopnji odraslih ter bi upoštevali smoter to-

vrstnega jezikovnega pouka, ki je izrazito praktičen. Zaenkrat uporabljajo tečajniki skripta, ki jih prirejajo predmetni profesorji in ki so za vsak jezik različna ne samo po snovi, temveč tudi po metodološki zasnovi, po metodičnem prijemu. Bolj ali manj so pač izraz individualne metode posameznega predavatelja. Kolikor toliko enotno metodiko bo mogoče uvesti šele tedaj, ko bo Ljudska univerza izdala učbenike za vse jezike in vse tečaje. Teh učbenikov pa ne moremo začeti sestavljati prej, da v praksi ugotovimo, kateri metodični prijemci so najboljši. Nobenega misla seveda nima komur koli vsiljevati nekakšno enotno metodologijo, temveč je treba počakati, da se bo ta izkristalizirala v medsebojnih razgovorih na podlagi praktičnih izkušenj. Učni uspehi bodo sami predavatelje prepričali, da je treba nekatere dobre postopke, pri pouku uporabljati, druge pa opustiti. Izboljševanje pouka je torej proces, saj nima sedaj malone nihče med predavatelji izkušenj, kako poučevati odrasle, če traja pouk 4 leta.

Nedvomno pa bo mogoče v 1 ali 2 letih dognati tisto organizacijsko obliko in tisto učno metodo, ki nam bo prinesla uspehe, kot jih pri poučevanju tujih jezikov doslej še nismo dosti imeli.

V kakšno smer naj bi šel razvoj Jezikovne šole? Nedvomno vsaj v Ljubljani v smer nekakšnega jezikovnega instituta, ki si bo moral kmalu nabaviti moderne pripomočke za pouk jezikov, ki bo lahko organiziral poleg rednih še posebne polne konverzacijske tečaje, posebne tečaje za samo izgovorjavo, za trgovsko korespondenco in druge posebne namene. Tako izpopolnjevanje niti ne bo pretežka stvar, saj se Jezikovna šola vzdržuje sama ter bi ji bilo treba priskrbeti samo nekaj kreditov in deviz za nakup tehničnih pomagala. Razen tega pa za sedaj razen administratorja ne potrebuje drugih poklicnih uslužbenec.

Se nekaj statističnih podatkov. Lani je bilo vpisanih 1033 tečajnikov, ki so bili razdeljeni po jezikih takole:

	Tečaji			
	I.	II.	III.	Skupaj
Angleščina	363	74	50	487
Nemščina	268	73	33	374
Francoščina	34	25	20	79
Italijanščina	42	5	26	73
Španščina	20	—	—	20

Tečaje je zaključilo od 1033 vpisanih 450 udeležencev.

Letos je doslej vpisanih 1289 tečajnikov, ki so razdeljeni takole:

	Tečaji				
	I.	II.	III.	IV.	Skupaj
Angleščina	409	167	104	32	712
Nemščina	263	104	40	13	420
Francoščina	31	19	20	11	81
Italijanščina	28	21	—	9	58
Španščina	11	7	—	—	18

Poravnajte naročnino za pedagoški tisk!

Čopič V.:

NEKAJ MISLI

o letovanjih, taborjenjih in dnevnih letovanjih

Engels: »Komunistično društvo bo mogoče ustvariti šele takrat, ko bo človeku delo prva in največja potreba.

Smoter naše vzgoje je: vzgojiti zdravega, krepkega, umsko visoko razvitega, delovnega, socializmu predanega, za lepo in dobro sprejemljivega, borbenega ter vedrega človeka.

Vse oblike letovanj in taborjenj naj bi služile temu glavnemu smotru.

Ali so dosedanja načini dela, življenja in vzgoje v letnih mesecih ustrezali tem zahtevam? Ali smo dali našim letovanjem resnično in notranje dovolj bogato socialistično vsebino?

Opazovanja v stalnih kolonijah in pri taborjenjih so pokazala naslednje:

Za prehrano je bilo v glavnem preskrbljeno. Posamezne kolonije so priredile nekaj izletov, nabirale jagode v gozdu, obiskale razne prireditve in tudi same so priredile kakšno zaključno predstavo.

Taborniki, ki so pričeli šele letos s taborjenjem, skušajo vnesti v svoje dnevno delo nekatere elemente prejšnjega skavtskega odnosno gozdniškega vzgojnega dela med mla-

dino. Ali ustrezajo te oblike dela našim posebnim potrebam in posebno naši socialistični vzgoji? Kdo je v prejšnjih časih gojil skavtstvo in gozdovništvo? To so bili predvsem meščanski sloji, ki so vzgajali mladino za bodočo srednjo in vodilno uslužbenca v meščanskem življenju. V Nemčiji je imel proletarijat svojo mladinsko organizacijo »Priateljev prirode«, ki je imela nalogo, vzgajati proletarsko mladino, le žal, da pri nas nismo o tej organizaciji in o njenem delu veliko razpravljali, ker smo se bolj zanimali za skavtstvo in gozdovništvo, ki je prišlo z zapada.

Po izvršeni socialistični revoluciji smo v dobi izgradnje socializma, zato mora tudi vzgoja mladine ustrezati stopnji našega družbenega razvoja in ne moremo posnemati niti meščanskih oblik vzgoje z zapada ne meške proletarske vzgoje iz dobe kapitalizma. Ni s tem rečeno, da je vse slabo, kar se je učila mladina pri skavtih, gozdovnikih, prijateljih prirode. Obratno, mnogo pozitivnega je bilo v delu teh organizacij in vse to bomo skrbno izkoristili. Odklanjati pa moramo ves vnanji blesk in neprirodnost, ki se kaže v buržoazni skavtski organizaciji, ves misticizem v čaščenju totemov v gozdovniški organizaciji, kakor tudi negacijo državne in družbene ureditve, ki jo je imela v kapitalistični

družbi organizacija prijateljev prirode, ker mi vzgajamo mladino za pozitivne in aktivne zidarje nove družbe, ki morajo pridobiti zavest odgovornosti za vse svoje delo s polnim priznanjem naših družbenih odnosov ter sodelovanjem pri izgradnji vedno novih višjih družbenih oblik.

V delo na otroških letovanjih so odrasli vnašali svoje osebno doživljanje letnih oddihov, ker so se po enostranskem pisarniškem delu ali delu v tovarni skušali odtegniti vsemu, kar jih je spominjalo na njih poklicno delo in se sprostil v popolnem počitku ali v kaki drugi zaposlitvi, ki ima druge načine in oblike dela kakor poklicna zaposlitev.

Vprašanje je, ali čuti tudi otrok potrebo po taki popolni sprostitvi in odtegnitvi od prejšnjega rednega dela, ki je predvsem učenje za šolo in v šoli.

Kmečki otrok, ki je v mestu v šolah in pride o počitnicah domov, mora v večini primerov krepko prijeti za delo in mnogi kmečki otroci, študenti, vse poletne mesece nimajo časa, da bi prišli knjižjo v roke, zato v jeseni, ob pričetku šolskega leta z neko lakoto po učenju sedejo k šolskim knjigam. Tudi med šolskim letom morajo kmečki otroci pomagati pri kmečkem delu poleg rednega učenja za šolo in ob zmernej zaposlitvi bolje uspevajo v šoli kakor tisti dijaki, ki nimajo razen šole in učenja za šolo nobene zaposlitve ali kvečjemu »divji šport«, običajno »žogobrc«.

Fiziološka in psihološka opazovanja so pokazala, da se pri otroku telesna utrujenost hitro izgubi, izpremeniti je treba samo način zaposlitve. Se prej pa si otrok opomore od duševnega napora samo, ako se primerno izpremeni oblika dela. Pri otroku se procesi asimilacije in disimilacije vrše hitreje kakor pri odraslem, in njih delo ni nikdar tako enostransko, da bi potrebovali mesec dni, da si po tem delu opomorejo. V resnici je otrokom že prve dni počitnic »dolgačas po šoli«. To lahko opazimo pri mestni mladini v starosti 10 do 13 let, ki se ure in ure igra »šolo«. Ali ta šola ne sme imeti poklicnih učiteljev. Mladina se boji samo suhoparne šolske modrosti in dolgočasnih, to se pravi duševno in kulturno siromašnih ali pa preveč enostransko teoretsko usmerjenih učiteljev, ki ne znajo najti stika z otroškim mišljenjem in življenjem. Otroško doživljanje okolice pa se spreminja iz leta v leto, kakor otrok dozoreva. V vsaki dobi svojega razvoja ima otrok posebno smer zanimanja, posebne interese.

Pedagoški čut vzgojitelja mora biti tako tenak, da občuti in razume, kaj zanima posameznega otroka v starosti dveh, treh, desetih, štirinajstih ali več let. Ne dozoreva pa vsak otrok enako hitro in tudi smer in obseg zanimanja nista pri vsakem otroku enaka, ker eden je bister, dojemljiv za vsako spremembo, drugi je počasen, top in se šele veliko pozneje razvije pri njem za-

nimanje, pa še to v nekaterih primerih v zelo majhnem obsegu.

Naloga vzgojiteljev in voditeljev na letovanjih in taborjenjih je, da dajo otroškemu zanimanju pravilno in dovolj bogato delovno in miselno gradivo, ki po svoji obliki in vsebini dajanja ustreza naši družbeni stvarnosti, t. j. socialistični vzgoji.

Prva in glavna oblika zaposlitve je ročno produktivno delo, ki črpa otrokove telesne sile in ne samo igračkanje, ki odvaja otroka od resničnega dela.

Pri tem moramo razlikovati delo v zdravstvenih kolonijah in delo v kolonijah in taborjenjih zdravih otrok.

V zdravstvenih kolonijah mora biti vsa skrb usmerjena na telesno okrepitev otrok in zato se morajo vzgojitelji pri vsem dnevnem redu strogo ravnati po zdravniških navodilih.

Za zdravstvene kakor tudi za vse druge oblike otroških letovanj velja načelo, da mora imeti otrok dovolj nočnega spanja, po starosti, od 9 do 12 ur. V zdravstvenih kolonijah je predpisan tudi počitek po dnevi, toda v ostalem času je treba skrbeti za primerno zaposlitev tudi slabotnih otrok, ker ob vselem razpoloženju in primernem gibanju bodo procesi prebave in tudi tragi fiziološki procesi hitrejši in boljši, kakor pri tistih otrocih, ki ure in ure postavajo ali posedajo po kotih in se dolgočasijo. Veselo tovariško življenje jim da nove življenjske sile in pospešuje zdravljenje in telesno krepitev. Vzajemno delovanje psiholo-

Šolstvo in novi sistem

Brez dvoma prehajamo v novo fazo razvoja socializma kot družbene reda, v tisto fazo, ko se bodo ustvarjali materialni pogoji za prehod v višjo obliko komunistične družbene ureditve v državi.

Jasno je, da nas pri tem ne smejo motiti prehodne težave, ki so nujna posledica tako protislovij, ki se ob vsakem razvoju pojavljajo in zahtevajo novih oblik, kakor tudi nerazumevanja poedincev in celih družbenih slojev, ki ne morejo brez pomoči slediti skokom v družbenem razvoju. Saj trenutno opažamo celo v delavskih kolektivih rahlo zmedo v razlikovanju pojmov med lastništvom (družbena lastnina) in upravljanjem podjetij!

Nesporno je, da taki skoki v družbenem razvoju zahtevajo višjo stopnjo ideološke izgradnje! Vsebinska in oblika ideološke izgradnje morata nujno sloneti na dialektičnih principih, ki osvojajo delovnega človeka dogmatičnega frazerstva, ki izvira iz neživiljenjskega brskanja za citati, kar važno je le, da sleherni član družbe razume nujnost in pravilnost razvojne poti, ker mora imeti sleherni član družbe tudi svoj delež pri upravljanju družbene lastnine, kar je pogoj za likvidacijo birokratizma, ki je največja ovira izgradnji socialistične in komunistične družbe. Princip, da mora imeti sleherni član družbe svoj delež pri upravljanju družbene lastnine (proizvajalna sredstva) pa je vezan na najširše zaupanje v sposobnosti in lastnosti ljudskih množic, kar je tudi predpogoj pri graditvi socialističnega — komunističnega družbenega reda.

Da pripada slehernemu delavcu v proizvodnji delež pri upravljanju podjetij, je vsakemu državljanu jasna stvar. Da pa smo prosvetni delavci v Sloveniji še silno daleč od upravljanja svojih »podjetij« kot kolektiv v ožjem (šola) in širšem (sveti za prosveto in kulturo) smislu, je pa dejstvo, ki nas nujno postavlja pred vprašanje: ali smo prosvetni delavci nesposobni ali pa zaradi svoje ideološke zaostalosti nismo še vredni tistega zaupanja, da bi lahko sleherni prosvetni delavec sodeloval pri upravljanju svojih »podjetij«?

Prepričan sem, da je čas več kot premeren, da s pošteno in odkrito besedo diskutiramo o tej, mislim, da za nas ne najmanj važni zadevi! Vsi prosvetni delavci čutimo, da je naša šolstva še utegnjena v spono birokratizma, ki ustvarja anomalije, katerih bom nekoliko naštel iz enega največjih okrajev v Sloveniji.

Z novim gospodarskim sistemom v zvezi z novim finančnim zakonom se postavlja na prvo mesto strokovna usposobljenost! Ko smo dne 4. oktobra po direktivah Republiškega odbora ustanovili strokovna društva, smo ugotovili, da imata v našem okraju, ki ima 13 nižjih gimnazij, samo 2 ravnatelja pogoje, da sta lahko člana profsorskega društva, čeprav so člani profsorskega društva poleg profesorjev tudi predmetni učitelji. Še več! Ravnatelj največje nižje gimnazije v okraju, ki ima na plačilnem seznamu 15 stalnih uslužbenecv, ima razen strokovne učiteljice fizikulture, najnižjo strokovno kvalifikacijo na zavodu! Dalje smo ugotovili, da od treh okrajnih šolskih inšpektorjev nobeden nima pogojev, da bi bil lahko član profsorskega društva, čeprav vsi trije inšpicirajo in ocenjujejo delo tudi na nižjih gimnazijah! Prepričan sem, da tudi upravitelji osnovnih šol še zdaleč niso povsod ljudje, ki bi si jih želeli domači učno-vzgojni kolektivi in progresiv-

ni starši otrok, ki bi nujno tudi morali imeti svoj delež, kadar gre za vzgojo njihovih otrok.

Demokracijo v našem šolstvu bomo dosegli šele takrat, kadar bo sleherni prosvetni delavec sodeloval v upravljanju. To bomo dosegli, ko bo ves upravni aparat v prosveti in kulturi izvoljen od prosvetnih delavcev samih s svobodnim in tajnim glasovanjem, določene organe v upravi pa bi volili skupaj s starši otrok.

Prvi korak k demokratizaciji šolstva bi bila izvolitev šol. uprav. in ravnateljev. Te naj bi učno-vzgojni kolektivi izvolili za določen čas (najmanj za 2 leti) s tajnim glasovanjem. Po nekaterih predlogih bi lahko izvolili za svojega ravnatelja ali upravitelja tudi tovariša ali tovarišico, ki ne službuje na domačem zavodu — vodilo naj bo le interes šolstva, to je skupnosti! Potreben je seveda pristane izvoljenega in potrditev višjega upravnega foruma, ki naj bo pa (razen v izjemnih primerih) samo upravno formalnega značaja!

Gotovo je važno, kdo je okrajni prosvetni inšpektor! V skladu z zahtevo po sodelovanju v upravi, ki je v skladu z demokracijo na današnji razvojni stopnji družbene ureditve, je, da tudi okrajne prosvetne inšpektorje izvolimo s tajnim glasovanjem! Zakon ali uredba naj predpiše le potrebno strokovno kvalifikacijo, kateri pa se morajo pridružiti nadpovprečni uspehi na pedagoškem polju. Izvolitev naj odobri okrajni svet za prosveto in kulturo, volitve pa naj se izvrše na skupni konferenci vseh prosvetnih delavcev v okraju.

Boleča zadeva v prosvetni upravi so okrajni sveti za prosveto in kulturo! V našem okraju je res nekaj izvoljenih članov tega sveta, drugi so kooptirani. Ti člani nimajo niti

približnega pregleda nad prosveto v okraju in jim zato ne moremo zameriti, da ta svet ni bil sposoben dobro izvesti niti razdeljevanja nagrad, ki so se verjetno delile tudi mimo njega in na osebno intervencijo! Te svete bi morali tvoriti izvoljeni člani, ki naj bi jih volili deloma prosvetni delavci v okraju (na skupni okrajni konferenci vseh prosvetnih delavcev), deloma pa starši in na vzgoji zainteresirani činitelji, ki jim gre tudi delež pri upravljanju prosvete. Smatram za načelno pravilno, da sestavljajo dve tretjini članov okrajnega sveta najboljši pedagogi v okraju, ena tretjina pa naj bi bila iz vrst nepedagogov. Jasno, da je treba od staršev zahtevati, da izvolijo progresivne in široko razgledane ljudi. Te okrajne svete za prosveto in kulturo naj bi izvolili vsaj za dve leti. Predsednik sveta naj bo načeloma pedagog, njegova funkcija pa neplačana, torej častna. Plačani funkcionar sveta naj bi bil tajnik (sekretar) sveta, tudi pedagog! Pri okrajnem svetu za prosveto in kulturo pogrešam med stalnim administrativnim osebjem posebnega prosvetnega personalnega referenta. Verjetno je tega mnenja večina učitelstva v Sloveniji, ker okrajna prosvetna uprava zaradi svojih specifičnih potreb nujno potrebuje svojega personalnega referenta, ki bo poznal šolske probleme in tudi ves učno-vzgojni kader.

Oblastni sveti za prosveto in kulturo so nepotrebnosti. Svet za prosveto in kulturo pri vladi LRS pa spada v pristojnost republiške vlade same, ki itak upošteva volilnost, čeprav po drugih vidikih.

Tovariši in tovarišice, demokracija je nekaj, kar je treba ustvariti, zahtevati — ustvarili in zahtevali jo bomo pa lahko šele takrat, ko bomo zreli zanjo! Če smo — dokažimo!

Stanko Tavčelj

Razstava šolskih knjig in učil v Beogradu

Ob kongresu sindikata učiteljev in profesorjev Jugoslavije v poslopju prirod.-matematične fakultete v Beogradu je bila v avli tega poslopja tudi razstava šolskih knjig in učil. Razstava je bila prvotno zamišljena tako, da bi pokazala šolske knjige in učila, ki jih potrebujejo in izdelujejo v posameznih naših republikah; ali morda celo v širšem okviru, da bi pokazala razvoj in napredek v zadnjih petih letih pri izdajanju šolskih knjig in izdelovanju učil.

Zal, moramo reči, da razstava tega namena ni izpolnila, ker je bila skromna, prav skromna celo v pregledu sedanjega stanja šolskih knjig in učil. Izkoriščen je bil le majhen del-prostorne avle. Razstavljali so bili: državne založbe šolskih knjig LR Srbije, Bosne-Hercegovine, Makedonije in Črne gore, ki so razstavile učbenike za osnovne šole, beograjske založbe »Pionir«, »Dečja knjiga«, »NOPOK« z novjšimi izdajami. Učila je razstavil zagrebski »Globus«, etnografske učne pripomočke pa beograjski šolski muzej. Republika Hrvatska se razstave ni udeležila niti s šolskimi knjigami niti z drugimi mladinskimi knjigami. Že to kaže, da razstava ni bila enotna in popolna. Neprijetno je vplivalo to, da ni dala Hrvatska na razstavo niti enega učbenika, in da je Drž. naklado šolskih knjig LRS moral podpreti »NOPOK«. Obe ti podjetji pa sta bili prej prodajalca kot razstavljalca. Da bo pregled o obsegu razstave popolnejši, dodajmo

še, da so razstavile LR Bosna-Hercegovina, Makedonija in Črna gora na skupnem prostoru, ki je bil natančno tako velik, kakor ga je imela DZS sama. Vse to nam priča, da je dala razstava zelo slab pregled tega, kar je danes v rabi po naših šolah.

DZS je razstavila vse šolske knjige, ki so danes v rabi na naših šolah in ki jih še ima v zalogi, razen tega še mladinske muzikalije svoje založbe. Tako torej nismo tudi mi pokazali vseh knjig, ki so danes na šolah še v rabi, ker so že razprodane. Na žalost nismo pokazali tudi razvoja slovenske šolske knjige v zadnjih petih letih. Zunanja oblika, oprema, jasen tisk in vezava naših šolskih knjig je daleč prekašala knjige drugih republik. Tudi raznovrstnost knjig je presenecala, posebno še vsebinsko mnogovrstna izbira izdaj »Knjižnice za vzgojo strokovnih kadrov«. Toda stvarni ocenjevalci razstave so opozorili tudi na pomanjkljivosti: mnogo je bilo n. pr. povpraševanja po učbenikih za slovenski jezik, slovensko slovstvo, zgodovino, posebej še za slovensko zgodovino ter za fiziko — a teh učbenikov nimamo! Splošno je ugajala sistematična ureditev naših čitank in beril. Ko že govorim o jezikovnem pouku, še eno pripombo: pri nas imamo zbirko »Klasje«, ki naj navaja posebno v srednjih šolah na čitanje naših klasikov. Razstava ni pokazala nobene podobne zbirke v drugih republikah. — In še na nekaj je pokazala razstava naših knjig:

Nezdrave stanovanjske razmere

tudi v Št. Petru na Krasi

Ravnateljstvo tamošnje gimnazije se že dalj časa trudi, da bi dobilo družinsko stanovanje za tov. prof. Lučovnika Jurija, ki ima ženo in otroka v Ljubljani ter mu pripada doklada za ločeno gospodinjstvo, in za tov. učitelja Bezeljaka Janeza.

Po raznih poizvedbah smo dooznali, da bi se lahko stanovanjsko vprašanje rešilo, če bi imela podjetja in KLO nekoliko več razumevanja.

V poslopju gozdnega gospodarstva, ki si ga lasti podjetje »Javor« (last je narodne imovine), so pisarne, ki bi se lahko preselile v poslopje Mladinskega doma T. Tomšiča. Spoznavamo z Gozdnim gospodarstvom je ravnateljstvo zaprosilo, da bi nam direkcijski »Javor« vsaj začasno do januarja ugodila in nas tako rešila stanovanjskega vprašanja. Nismo našli razumevanja, pač pa je tajnik podjetja izjavil, da je danes važnejša proizvodnja kot kultura.

V tej zgradbi stanujejo stranke, ki so zaposlene pri LIP Postojna in

se dnevno vozijo tja. Sekretar LIP ima sobo v Postojni in tu v Št. Petru, kjer prenoči mogoče le enkrat na teden. KLO je posredoval, a ni nič dosegel, ker trdi sekretar, da je soba v Postojni le začasna. V družinskem stanovanju s dvema sobama pa je nameščenec LIP Postojna, čigar žena je odsotna in stalno nameščena v Gorici, on sam pa tudi prav malo uporablja to stanovanje.

KLO Št. Peter na Krasi ali bolje rečeno tajnik tov. Čelihar nima nikakršnega razumevanja za potrebe učiteljev in profesorjev. Tudi za dijaški dom se ne briga, čeprav je obljubil, da bo poskrbel za izselitev iz šole tovarišice Čeligojeve, ki ima svojo hišo v Radohovi vasi, vendar tega ni storil, čeprav je minilo od takrat že 10 mesecev. Čeligojeva pravi, da ne gre nikamor in da ji ni do tega, da bi šla tja, kamor ji je nakazal stanovanje KLO, torej je ona tista, ki ukazuje KLO in ne narobe.

Tudi v Št. Petru bo treba napraviti red.

Ali bomo večni tečajniki?

V 13. številki »Prosvetnega delavca« je članek o Pevovodskem tečaju v Murski Soboti. V tem kratkem članku so dvanajstkrat omenjeni »tečajniki«, »učitelji tečajniki«!

Na vseh tečajih, ki so jih kandidati za učitelje obiskovali, je bilo rečeno, da bomo po opravljeni diplomji in strokovnem izpitu enakovredni ostalim učiteljem. Zakaj se potem ime »tečajniki«, »učitelji tečajniki« še vedno uporablja? Mar zato, da bo med učitelji, oziroma absolventi učiteljskega poklica, če bi bil vedel, da bo večni »tečajnik«. Učitelji pripravniki imajo itak določen čas, v katerem morajo opraviti izpite. Če jih ne bodo opravili, naj se proti njim postopa v smislu uredbe. Treba pa jim je nuditi vse možnosti, da bodo lahko študirali.

Nihče ne trdi, da pevovodski tečaj v Murski Soboti ni bil potreben, toda ne samo za učitelje s tečaji, temveč tudi za ostale, ker je metodika pevskega pouka profesorja Potočnika še marsikomu nepoznana.

Zato prosimo, da nam nekdo pove, kdaj bomo pravzaprav enaki učiteljem absolventom učiteljske in kdaj bomo izgubili privesek »tečajnik«.

Prizadeti učitelji iz soboškega okraja

so od Slovenije zahtevali le šolske knjige.

Prav tako moramo obžalovati, da se ni udeležila razstave tudi naša Tivnica učil. Res je mlada in v razvoju, ampak z izdelki, kakor jih poznamo iz izlozib, bi ji ne bilo treba pred zagrebskim »Globusom« skrivati luči pod mernik.

H koncu naj priporočim našim založbam, da bi na takih knjižničnih razstavah mislile na knjižne interese, za katere morajo pripraviti kataloge, seznane, prospekte itd. in seveda tudi naročilnice. Tako je bilo prej in bo menda tudi sedaj potrebno in koristno.

Pavel Flér

Dopisujte v „Prosvetnega delavca“!

jamah in skritih kotanjah, kjer niso smeli v zimskih nočeh zakuriti ognja, da bi jih ne nasledil sovražnik. Mladina naj vidi ideale v narodnih herojih, občuduje naj njih junaška dejanja, ali obenem mora spoznati in razumeti, da so bili doseženi taki uspehi z največjimi napori naših najboljših sinov in hčera, ob njihovi predanosti, požrtvovalnosti, skromnosti, borbenosti in delavnosti, ki ni poznala počitka. Enostransko idealiziranje naše narodnoosvobodilne borbe zavaja mladino v naziranje, da se lahko dosežejo delovni uspehi brez delovnega napora, brez odpovedi, brez samopremagovanja.

Navajajmo mladino na vse take težave in samopremagovanja pri delu, na izletu itd., samo junastvo v besedah, temveč v dejanju, čeprav majhnem, naj se izkaže otrok.

Tito prav: »Vzgojite mladino z visokimi ideali, ki so jih nosili v svojih srcih naši borci«.

Konkretna vzgoja mora tem visokim idealom dati polno vsebino in obliko ob dnevnem delu in izživljanju otrok v letovanju in taborjenju. Ljubezen do delovnega človeka se mora pokazati v aktivnem, ustvarjajočem delu, ne samo v besedi in pasivnem doživljanju.

Kaj pa je s skavtskimi in gozdovniškimi načeli in pravili? Tudi stezosledstvo bomo porabili za to, da se mladina privadi hoditi po gozdnih in gorskih stezah in poteh, ni pa to samo po sebi smoter temveč sredstvo za vzgojo pravih planincev, ljubiteljev in poznavalcev prirode.

Podobno je z gozdovniško službo, ki ne potrebuje nobene mistike v totem, ker imamo dovolj realne zemljepisne, prirodopisne in zgodovinske snovi, da zažive gozdovi ob vsej tej bogati izbiri z vso resničnostjo in tudi romantiko v otroški domisljiji. Povedali bomo otrokom, kako si je primitiven človek tolmačil prirodne pojave s sodelovanjem divjih mož, žena, škrafov, palčkov, vil, volkodlakov itd. in kako si še dandanes divji narodi do tolmačijo ter si postavljajo zaščitne simbole proti učinku zlih duhov.

Morda bo kdo tem mislim oporekal, češ, mladina je na letovanju in taborjenju, da se odpodije in sprosti, ne pa da dela in dela ter se uči in uči, saj dela in učenja ima med šolskim letom dovolj.

Vse kar je zgoraj navedeno, je samo vsebina dela v času letovanja, naloga vzgojitelja pa je, da najde otroškemu delu in doživljanju in za vso vsebino primerne oblike, da bo to za mladino zabava in sprostitve, da se ji zbudi želja in težnja po še globljem in širšem doživljanju in spoznavanju življenja, da bo sama zahtevala še in še.

Najslabša in najšibkejša stran naših letovanj je dolgočasje in nezadostna, nepravilna, neprimerna in neenakomerna zapoved.

S knjigami se bo otrok bavil med šolskim letom, tiste tedne porabimo zato, da se mladina učti brati iz odprte knjige prirode same.

Toda tudi knjig ne smemo popolnoma zanemariti, ker je treba spomin vežbati, zato je potrebno, da se

se vsak otrok uči ali pesmice ali vloge pri kakšni igrici ali prizorčku. Dovolj imamo primernih narodnih in umetnih, posebno partizanskih pesmic, ki naj se jih otroci nauče deklamirati.

Ne moremo si zamisliti pravega življenja na letovanju brez petja. Imamo narodne, otroške, partizanske in mladinske pesmi, da ob jutranjem zboru, opoldanskem odmoru, ob večernem zboru zapojemo po nekaj udarnih veselih mladinskih pesmi. Kjer živi svoboden Slovenec, živi tudi njegova pesem. Za jutranji pozdrav bomo zapeli pionirsko himno.

Brez dobrega pevovodje naj bi ne bilo otroškega letovanja ali taborjenja. Našim pesnikom in komponistom pa bo treba naročiti, da nam zapojejo »pesem za današnjo rabo«, ki bo odmevala na letovanjih in ob taborjenjih ognjih.

Zelo čudno se nam zdi, da je letovanje ali taborjenje pri kraju, pa upravnik, vodiči in vzgojitelji še niso mislili na telesno vzgojo in šport. Kaj je lažje prirediti na prostem kakor tekmovalstvo v hoji, teku, skokih v višino in daljino, plezanju, hoji po gredi, rokooborbo, metanje kamna ter celo vrsto telovadnih iger.

Ni samo telesna krepitev, ki jo pospešuje lahka atletika, več je vredna moralna zavest o lastni zmogljivosti in očitni lastni sil. Za te oblike športa ni treba nobenih posebnih naprav in orodja. Tudi redovne vaje so potrebne, da se

otroci nauče strumnosti in discipline pri pohodih in nastopih.

Nekoliko turistike je nujno potrebno, da se navadijo hoje in premagovanja napora.

Pri tem je treba zelo paziti, da se mladina navadi hoditi po stezah ter se varuje stopiti na obdelano njivo, žito ali na nepokošen travnik. Navaditi moramo mestno mladino, da spoštuje kmetovo delo od katerega kmet živi. Poljski pridejki in krma so pa predmeti splošne potrošnje, ki jih ne smemo po nemarnem uničevati. Cvetlične gredice v mestu so nam za zabavo. Kaj bi rekli kmetu, ki bi stopil na cvetlično gredico?

Naši mestni izletniki pa zaradi makovega cveta ali modriža na sredini njive pohodijo pšenico; počivališče napravijo na najlepši travi in ob odhodu pustijo prazne konzervne škatlice, papir in povaljano travo. Kaj naj reče kmet k takšnemu početju?

Tudi do domačih živali nima mestna mladina pravilnega odnosa. Na pašnikih straši konje in govedo ali celo pretepa živino. Ob potih uničuje ptičja gnezda in pobija koristne živali (krte, krastače). Ne zaveda se škode, ki jo napravi v gozdu, ko lomi mlada drevesa ali celo veje na sadnem drevju, poškojuje ograje ob potih in pašnikih.

Posebej moramo opozoriti mladino, da ne trga zaščitnih rastlin.

Povejmo mladini, kako se mora vesti, da bo vredna veličastne lepote naših gora, naših polj in gozdov.

Izleti na hribe naj tudi nudijo priliko posameznim močnejšim otro-

kom, da se izkažejo pri medsebojni pomoči šibkejšim in slabotnim.

Ne prepovedi in zapovedi temveč poudarjanje in priznavanje pozitivnih dejanj naj vzgaja mladino, zato morajo vzgojitelji iskati in pripraviti prilike, da se mladina lahko uveljavi. Pri pripravi izletov se bomo že doma pomnili, kdo bo nosil hrano, kdo obleko in obremenili vsakega učenca po sposobnosti in zmoglosti.

Med izletom pa bomo skrbno pazili, da ne bo kateri izmed otrok zaradi premajhne navajenosti pretek obremenjen. Skupno se bomo dogovorili, koliko časa bomo hodili brez počitka ali brez jedi in pijače. Pri tem ne smemo zaupati preunaškim izjavam posameznikov, mera napora mora biti vzeta po najšibkejšem udeležencu.

Pred odhodom je treba skrbno pregledati nogavice in čevlje, ker so ti običajno največkrat vzrok zaostankom na poti, ker žulijo otroke.

Vesela pesem, zabava, dobro razpoloženje med mladino premagajo utrujenost in napore.

Daljši izlet ali sprehod, ki naj ima vedno tudi kakšen vzgojni učni smoter, bo imel uspeh, ako je dobro pripravljen.

Eden izmed vodičev ali vzgojiteljev mora sam prehoditi pot, da dobro pozna vse steze, da ve, kje je voda, kje so primerni kraji za počitek, da dobro spozna vse zemljepisne, zgodovinske in prirodne posebnosti in znamenitosti, ki si jih bo mladina ogledala.

PREVODI V TUJE JEZIKE

Ni pretirano, ako trdimo, da so v zadnjih desetih letih ljudstva vsega sveta, ne samo bela, ampak tudi barvasta, več zvedela o Jugoslovanih ter njihovi domovini in državi kot pa v prejšnjih sto letih. Vztrajna, nepopustljiva borba Jugoslavije za svobodo, samoodločbo in neodvisnost, ki jo spremlja ves svet s skoro nedeljenimi simpatijami, je vzbudila ne le na vrhovih, ampak morda še bolj v širokih množicah vseh dežel iskreno zanimanje za vse, kar se dogaja v naši domovini.

Zanimanje najširših zamejskih krogov za našo državo in naša ljudstva pa nam narekuje, da tudi mi sami prispevamo k študijam in informacijam o Jugoslaviji svoj obolus. S tem se na eni strani znanje o naši državi izpopolnjuje s podatki, ki so tujim opazovalcem ostali skriti, na drugi strani pa imamo možnost, da z objavo resnice popravljamo napačne nazore in zaključke, ki so se namerno ali ne, naročeno ali pomotoma vtihotapili v znanstvene ali publicistične spise.

Ce imamo vse to pred očmi, ne bo težko razumeti, zakaj moramo izvirnim sestavkom ali prevodom v tujih jezikih posvečati prav posebno pozornost. Nikakor ne gre, da bi se ob slabih tekstih, namenjenih tujini, le pomilovalno nasmehnil. Od takega ravnanja ne bi imeli nobene koristi, pač pa le občno škodo kot od vsakega slabo ali polovičarsko opravljenega dela. Svet se za nas zanima in zato mu moramo iti naproti in mu nuditi taka obvestila, da jih bo lahko in pravilno razumel, da nas bo spoznal od prave strani in da bo prisiljen zavreči podcenjevanje našega človeka in njegove kulture, ki se je bilo v Evropi in drugod po svetu udomačilo pod pritiskom avstrijske in nemške fevdalne in buržoazne propagande konca 19. in v začetku 20. stoletja.

Obveščanje mednarodne javnosti je potrebno. To obveščanje se pretaka v svet najbolj vidno po kanalih turistične in trgovinske propagande v tujih jezikih. Toda tudi naša vse bolj se razvijajoča znanost ima glasnika, ki nosi njene pridobitve preko naših meja in jih vplaga v kulturno zakladnico človeštva. To so naše znanstvene publikacije v tujih jezikih ali pa vsaj tujezječni povzetki naših najboljših in zlasti takih razprav, ki bodo gotovo zanimale mednarodne znanstvene kroge.

Kako se pa obveščanje zamejstva na turističnem, trgovinskem in znanstvenem področju izvaja v praksi? Pisu tega članka gre pri tem ne za vsebinsko plat, ampak za jezikovno oblikovanje. Če s področja turistične propagande vzamemo letošnji »folder« »Kranjska gor« , ki ga je v treh jezikih (angl., franc., nem.) izdala UTG, moramo priznati, da so se odgovorni zelo potrudili, kajti na splošno so teksti dobri, čeprav bi bil, recimo, francoski z nekoliko truda lahko še boljši. Priznanje se sme izreči tudi izdajatelju »Planica« ter »Visit the Slovenian Istr« . Pri tem pa je treba pripomniti, da mora prevajalec ne le biti mojster v tujem jeziku, ampak poznati mora osebo kraja o katerih piše in poleg tega tudi slog, ki ga je vajeno občinstvo, ki mu je tekst namenjen. UTG, ki gotovo želi svojo propagandno literaturo dvigniti še na višji nivo, si mora svoje izdelave vzgojiti in jih razvijati. Zatekanje k slučajnim uslugam zdaj enega zdaj drugega strokovnjaka ne more dati tistega, kar bi se moglo doseči s smotno izbiro stalnega kadra.

Voditelj letovanj in taborjenj naj bi se že prej ali vsaj prve dni oglašil pri bližnjem šolskem upravitelju, krajevnemu ljudskemu odboru, da zve, kaj je v kraju posebnega in vrednega, da mladina vidi in spozna. Vprašati je treba, ali je kmečka zadruha, ali je kakšno zadržno podjetje ali industrijski obrat, kakšno orodje imajo, ali so katere prirodne, zgodovinske ali zemljepisne znamenitosti, kakšni posebni običaji so v krajih, kateri zgodovinski dogodki so važni v kraju posebno iz NOB.

Pri sestavljanju delovnega načrta v letovanju ali taborjenju bodo pedagoški vodje in vodilci upoštevali vse dobljene podatke in jih skrbno izkoristili.

Sestaviti je treba okvirni delovni načrt, ki se vedno dopušča možnost dopolnitve pri sestavljanju podrobnih delovnih načrtov za eden, dva ali tri dni vnajprej. V primeru, da slabo vreme prepreči izvedbo v načrtu določenih nalog, mora vodja imeti tudi za tak primer pripravljen delovni načrt za ves dan, da ne bo mladina ždela in se dolgočasila ob deževnem vremenu v sobah, odnosno v šotorih, češ, danes smo bili namenjeni tja in tja, ker pa je dež, ne vemo, kaj bi delali.

Čiščenje in pospravljanje obleke, perila, šivanje, ureditev prostorov in šotorov, petje, igre v zaprtih prostorih, vaje za nastope v dramskih prizorih, šah, branje knjig, pisanje pism, bo izpolnilo še tako dolg deževen dan.

Nekaj sličnega bi se dalo reči o tujezječni propagandi naše zunanje trgovine. Tu imamo celo vrsto publikacij (Vins slovenščine 1949, Eksportna revija v angl., franc. in nem. jeziku, 1950 i. dr.), med katerimi po svoji razkošni opremini in skrbni redakciji prednjači Commercial information, glasilo Trgovinske zbornice FLRJ. Vse te publikacije seznanjajo tuje interesante s pozitivnimi lastnostmi naših surovin, izdelkov in naravnih proizvodov, pogosto odkrivajo izvore dobrega in kurentnega blaga pri nas, za katere kupci po svetu sploh niso vedeli, in jih tako privablja na naša tržišča. Da pa bo trgovsko obveščanje zares dosegalo

L'auteur pense que la variation de la propriété foncière et la colonisation très active autour de Ljubljana, que nous présentons dans les dessins parcellaires, date de l'époque de la première moitié du 12ème et jusqu'à la deuxième moitié du 13ème siècle, lorsque la maison féodale carinthienne des Spanheim, possédait de grandes propriétés foncières, et fut de Ljubljana la première mention de Ljubljana date de 1144 et l'entoura ses résidences de ses ministères et chevaliers. On a pu démontrer que quelques-uns de ceux-ci vivaient avec leurs seigneurs et s'établirent à Ljubljana et dans les environs; ils venaient des contrées carinthiennes appartenant à la maison de Spanheim (p. e. les ministères du Château de Ljubljana du 12e s. étaient originaires du château carinthien). Plus tard cette famille noble fut appelée Kraiger, la famille des ministères seigneurs de Hrušica - Ljubljana tirait son origine du château carinthien (Nussberg).

svoj namen, morajo biti obveščevalni in propagandni teksti sestavljeni v jasnem in pravilnem jeziku. Napake in očitno zanemarjanje korektur navajajo bralca na misel, da ima opraviti z neresnimi ljudmi.

Nedvomno velja vse, kar je bilo povedano o turistično-propagandnih in trgovsko-obveščevalnih tekstih, tudi za znanstvene razprave oziroma k njim spadajoče povzetke. Se bolj kot oni morajo biti jasni in v vseh podrobnostih in zato res vestno izdelani, saj povzetki (résumés, summaries) v 20-40 vrsticah zgoščujejo 20-40 ali celo več strani razprave. Poleg tega pa so bodoči bralci teh tekstov zaradi lastne višje izobrazbe veliko bolj kot poslovni ljudje občutljivi za napake, netočnosti ali barbarizme v prevodih.

Ce torej se enkrat povzamemo doslej razvite misli, nam postane jasno, da morajo biti tujezječni teksti, ki jih izdelamo doma, jezikovno brezhibni, brezpogojno uporabni za tiste ljudi, ki so jim namenjeni. Prevajalci stoje tu pred odgovorno nalogo, ki gotovo ni lahka. In vendar se med nami še najdejo tovariši, ki imajo prevajalsko delo za lahko, pa čeprav sami tudi enega stavka ne znajo dobro oblikovati v tujem jeziku. Prevodi, in sicer pravilni, dobri in lepi prevodi se ne dajo »iz rokava iztresti«, kot nekateri mislijo. To bo potrdil tudi rojen Anglež, Francoz ali Nemec.

Naši prevajalci na splošno dosega jo tiste kvalitete, ki jih morajo imeti sestavki, namenjeni inozemstvu. To velja seveda za tiste izmed njih, ki so oboroženi s temeljitim in obširnimi praktičnim znanjem in opravljajo svoje delo zavestno in skrbno. Vendar se v prevajalski praksi neredko pojavljajo primeri, ki jih nič ne more opravičiti. Jasno je, da pri tem ne gre za posamezne malenkosti in za očitne lapsuse. Povod za te vrstice so dale pisu opažanja, ki so se ponavljala že več let. Zadnje čase pa so se ta opažanja tako zgostila, da je postalo »difficile satiram non scribere«. Konkretno gre za naslednje publikacije: Geografski vestnik (XXIII, 1951), Gozdarski vestnik (IX, 1951), Elektrotehniški vestnik (XIX, 1951),

Statistički bilten (junij 1951), ter Nova proizvodnja (1, 1951). S tem seveda ni rečeno, da je pregled zaključčen, marveč se je pisec omejil samo na izdaje, ki so mu dosegljive v njegovi knjižnici. Poleg tega se ta članek nanaša v prvi vrsti na sestavke v francoskem jeziku.

Gotovo sta v Geografskem vestniku nezrela in ne bi smela biti v tej obliki objavljena résumés, ki razpravi R. Savnika Solarstvo Savrinskega primorja in k razpravi M. Kosa. Starejša in mlajša naselja okoli Ljubljane. Drugi francoski povzetki so razen malenkosti, ki bi jih skrbna korektura mogla pravočasno odstraniti, dobri. Pri tem pa je treba

poudariti, da ima Geografski vestnik v lanskem letniku (XXII, 1950) nekaj naravnost izbornih povzetcov v francoskem jeziku. Odlično znanstveno delo, ki ga opravlja Geografski vestnik že dolgo vrsto let, bi vsekakor zaslužilo tudi na strani tujezječnih sestavkov več kvalitete.

Kar se tiče Gozdarskega vestnika, ni mogoče odobriti niti enega izmed 7 povzetcov v francoskem jeziku, kolikor jih je izšlo v 7 števil. IX. letnika. Izredno slab je résumé o alpinetumu »Julijana« v Trenti,

čeprav bi moral biti brezhiben zaradi zanimanja, ki ga alpinetum vzbuja tudi v tujkoprometnem pogledu.

Elektrotehniški vestnik (1951) prinaša povzetke v treh jezikih: angl., franc. in nemškem. Francoski teksti bi bili lahko ob skrbni korekturi, ki bi izločila netočnosti, napake in celo arhaizme (montaigne! nam. montagne), kar dobri. Zelo pa se mora človek čuditi, ko vidi, da so celo nekateri ruski teksti docela nesprejemljivi.

Prva številka Nove proizvodnje prinaša le povzetke v angleškem jeziku. Bežen pregled pa kaže, da se za te tekste ne opravljajo korekture. Od tod cela vrsta neveselnih pomanjklivosti, ki kazijo drugače kar dobre tekste (resume nameste résumés; dawn nam. down; brauches nam. branches; hed nam. had; meaus nam. means; advantage nam. advantage; theire nam. their).

Statistički bilten (1951, št. 5) prinaša v francosčini Remarque (Napomena), ki naj omogoči tujemu bralcu pravilno razumevanje statističnih podatkov. Vendar pa bo ta nezrel, površno izdelani tekst tujcem nemara mogel izkazati le »medvedjo uslugo«.

Navedni sestavki — nemogoče je seveda obdelati jih na tem mestu do podrobnosti — so le redki primeri izmed množice vseh drugih, ki tudi zaslužijo pravično kritiko. Vendar namen teh vrstic ni komu škodovati, ampak le, da bi v prevajalcih zbudile zavest do dolžnosti in jim tako pomagale dvigniti kvaliteto njihovih proizvodov.

Prevajanje v tuje jezike gotovo ni lahka stvar. Se prav posebno to velja za strokovne članke. Najtežji pa so na tem področju navadno povzetki z njihovo zgoščeno dikcijo. Prevajalec mora biti ne le mojster jezika, ampak se mora tudi spoznati v predmetu, o katerem piše, ali pa se mora o njem pred prevajanjem zadostno poučiti. Neredko dobi prevajalec kot podlago za svoje

delo težko umljiv tekst ali pa celo takšnega, da ga mora najprej redigirati in mu dati užito obliko. To mu seveda zelo otežkoča delo in jemlje mnogo časa. Končno prevajalca seveda tudi zanima, ali bo za svoje delo prejel pravično nagrado, ki je stimulans za manjšo ali večjo kvaliteto prevoda. Pogosto dobrega prevajalca odvrača od sprejetja dela pri nas udomačen način birokratskega zavlačevanja izplačila honorarja.

Za zaključek bo koristno, ako navedemo nekaj misli, kako bi se dvignila kvaliteta tujezječnih prevodov:

1. slovensko besedilo naj bo skrbno izdelano, jasno in jedrnat, izraženo v kratkih, nikar ne preveč zapletenih stavkih;

2. pred natiskom mora prevajalec brezpogojno opraviti vsaj dve korekturi in s tem odpraviti za kulturno glasilo šolarsko smešne pravopisne pogoške in tiskovne napake;

3. glasila in podjetja naj pravično ocenijo delo svojih sodelavcev in jim prisojajo nagrade, ki bodo prevajalce stimulirale, ne pa poniževale;

4. pazijo naj tudi na to, da bodo njihovi sodelavniki stalni, pomagajo naj jim, da se bodo mogli razvijati, poleg tega naj pa posebno uspešni prevajalci dobe vsako leto možnost za štipendijsko potovanje v inozemstvo;

5. ker je prevajanje strokovnih sestavkov in tuje jezike izredno težko, naj se to delo ne poverja začetnikom;

6. če je prevod opravil strokovnjak nelingvist, naj ga pred oddajo v stavčno izroči v pregled izkušnemu lingvistu;

7. ustanovi naj se morda prevajalski biro, kjer bodo zbrani priznani prevajalci;

8. vpelje naj se obvezna navada, da bodo prevodi podpisani ali vsaj signirani.

J. Prezelj

Več eksaktnosti pri analizi šolskega dela —

Še nekaj pripomb k »Vtisi in opažanju ob inšpekciji osnovnih šol«

Tov. V. označuje v 14. številki P. d. moj sestavek o pomanjklivostih in napakah pri šolskem delu v osnovnih šolah kot primer negativne, površne, neresne in najbrž tudi nestrokovnjške analize, ki navaja same slabosti in je zato kvarna in škodljiva. Zaradi članka tov. V. ne bi bil osebno prizadet, ker se dovolj zavedam, da je bil članek vseskozi pošten, resen in dobronameren; odgovarjam predvsem zato, ker ne morem dovoliti, da bi kdor koli tako komentiral moj članek in ker ne želim, da bi učitelji, ki me poznajo, zlasti oni v mojem nadzorovalnem okolišu, pod vplivom članka tov. V. napačno presojali in razumeli moje pisanje.

Cisto res je, da moj sestavek ni eksaktna in znanstvena analiza učnega in vzgojnega dela na naših osnovnih šolah, saj sestavek tega namena tudi ni imel. Kot analizo ga označuje le tov. V. Jaz sam sem rabil ta izraz le enkrat (najbrž res ne preveč posrečeno), in še takrat sem poudaril, da je nepopolna in premalo podrobna. Sestavek je to, kar pove njegov naslov — »Vtisi in opažanja ob inšpekciji« in prav nič drugega. V uvodu sem jasno določil namen in označil vsebino sestavka, ko sem rekel, da bom govoril »o tistih slabostih in napakah, ki so najbolj splošne in najbolj značilne, ker je odpravljanje prav teh napak

najbolj nujno v našem prizadevanju za kvaliteten pouk«. Nisem tedaj napovedal nikake analize.

Moj sestavek, ki ga tov. V. sem ter tja imenuje tudi »poročilo«, v resnici ni nikako uradno konferenčno poročilo, ampak je obravnavna pomanjkljivosti pri šolskem delu, poročilo o zapažanjih v času šestletnega nadzorniškega dela, ki sem ga vršil več let v republiškem meštem in pri tem obiskal vse okraje Slovenije. Od tod splošnost sestavka.

Navedeni primeri tudi niso »plod opažanja neznanega posameznika«; o takih in drugih slabostih so pripovedovali tudi drugi nadzorniki, o njih so diskutirali na skupnih konferencah, o njih so tudi poročali v svojih mesečnih poročilih, katera sem redno in pazljivo prebiral. To je vzrok, da rabim v članku večkrat množico. Sicer pa — če že gremo tako daleč — bi tudi jaz lahko vprašal tov. V., koga zastopa kadar govori v množini, n. pr.: »odločno odklanjamo« in pod.

O objektivnih težavah nisem podrobno govoril zato, ker so te vsaj prosvetnim delavcem zares dovolj znane in tudi zato, da ne bi moja »kilometerska analiza« narasla morda še za kak kilometer.

Da slovnice ne kaže poučevati kot samostojen predmet vsaj v nižjih razredih osnovne šole, ni samo moje mnenje, ampak so tako mnenje izrazili že nekateri resni šolniki. Na tem nič ne spremeni dejstvo, da imamo dobre jezikovne vadnice, ki lahko služijo učiteljem in učencem kot pripomoček. Znano je, da slovnica niti v učnem načrtu, niti v predmetniku ni samostojen predmet. Tov. V. ima lahko glede dela drugačno mnenje, to mu pa še ne daje pravice, odkrati zavoljo tega mojemu sestavku resnost.

Tov. V. prijazno prizna poleg mnogih »nejasnih in spornih« trditve v mojem članku (katere so te trditve ne pove), tudi nekaj klenih zrn, a še za ta dvomi, da bodo padle na rodovitna tla. Jaz o tem ne dvomim, ker sicer ne bi imelo smisla pisati kritične sestavke.

Ko je tov. V. tako »opravil« z mojo »analizo«, preide na razpravljanje o tem, kakšna bi naj bila resna analiza učnega in vzgojnega dela. Z njegovim mnenjem se strinjam in tudi sam želim, da bi imeli takšne dobre analize, ki bi nedvomno koristile stvari. Sedaj, po mnenju tov. V., niti analize v akademskih krogih še niso dovolj eksaktne. Dosedanje analize v našem pedagoškem tisku so se večji del omejevale na posamezne probleme, kar je tudi razumljivo, kajti res dobra analiza osnovnega šolstva po načelih, ki jih čisto pravilno navaja tov. V., bi morala iziti ne v članku, ampak v debeli knjigi. Tega se zavedam, zato sem hotel v svojem članku opozoriti le na nekaj splošnih slabosti. Ako sem pri tem posegel v metodiko predmetov je bilo to ne samo nujno in neizbežno, ampak celo bistveno. Ta pravica se menda lahko prizna ne samo vsakemu nadzorniku, ampak

tudi vsakemu dobremu pedagoškemu delavcu.

Pripominjam, da točke, ki jih tov. V. navaja kot elemente prave analize naši nadzorniki (inšpektorji, svetovalci — naziv ni važen), poznajo in na njih tudi gradijo svoje praktično delo, saj bi brez tega sploh ne mogli vršiti poslanstva pedagoških mentorjev. Res, da morajo večji del sami iskati pota, načine in oblike za svoje vodstveno pedagoško delo in da nam primanjkuje zlasti mlajšega, pedagoško dobro izšolanega nadzorniškega kadra. Tudi to je eden izmed problemov našega šolstva.

Kot primer negativnega učinka moje kritike omenja tov. V. nekega tov. profesorja, ki je sedaj neomajno prepričan o slabi kvaliteti osnovnih šol. Mislim, da resen kritični sestavek ne more iz resnega pedagoškega napraviti nergača, tistemu, ki je nergač že po naravi, pa itak ni pomoči. Resnim pedagoškim delavcem in sami stvari bomo ustregli le z resnico, če tudi je včasih boleča. Vemo, da odnosi med osnovno šolo in gimnazijo včasih niso pravilni. Veste zakaj ne? Zato, ker je bilo vedno preveč nerganja in natolcevanja, pa premalo odkrite kritike. Ali mislite, da ne bi bilo mogoče napisati sestavka o pomanjkljivostih dela na gimnazijah? O, pač, samo ne mahnite potem s kolom po pisu! Gotovo je res, da je treba pisati tudi o trudu, postrvovalnem delu in o uspehih. Pri svojem delu nisem nikdar štedil s pohvalo in če bi bilo treba napisati še daljši sestavek o takih stvareh, ne bi prišel v zadrego, saj je tudi pozitivnih dejstev v naših šolah dovolj. Krivično in tendenčno je, ako tov. V. trdi, da navajam samo slabosti in da prezrem »nebroj pozitivnih prizadevanj«.

V četrtem odstavku članka sem poudaril, da »dela velika večina našega učitelstva zelo resno in zelo postrvovalno«, posamezne pozitivnosti dela pa sem omenil še na šestih mestih v članku.

Tu ne bom razpravljajl o tem, ali spada kritika šolskega dela v sindikalno glasilo ali ne, povem le, da sestavek ni bil napisan za Prosvetnega delavca in da ga uredništvo ni prejelo iz mojih rok. Če ga je objavilo v celoti, je to znak, da je smatralo objavo članka za primerno. To je v skladu z izjavo uredništva v isti številki, kjer pravi urednik takole: »Zato bo Prosvetni delavec objavljaj vse dobre in zanimive članke, ki koristijo kulturnemu napredku in ne škodijo prizadežitim, če so pošteni, kritični in odkriti pa tudi če govore o negativnih pojavih, saj hočejo le izboljšati naše delo.«

Zadovoljen bom, ako bo posledica te polemike ta, da bodo tovariši učitelji moj sestavek ponovno prečitali in potem presodili, ali je bilo moje pisanje res krivično in kvarno. Ne dvomim, da je imel tov. V. s svojim člankom dober namen, prav pa bi bilo, da bi imel tudi kritične sestavke za pozitivne prispevke v stremljenju za vedno boljše pouk.

